

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
МІСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА імені О. М. БЕКЕТОВА

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

ДО проведення практичних занять
та самостійної роботи з дисципліни

«АВТОМОБІЛЬНА ПІДГОТОВКА»

*(для студентів 1 курсу денної форми навчання
за спеціальністю 263 – Цивільна безпека,
освітньою програмою «Цивільний захист»)*

Харків
ХНУМГ ім. О. М. Бекетова
2016

Методичні вказівки до проведення практичних занять та самостійної роботи з дисципліни «Автомобільна підготовка» (для студентів 1 курсу денної форми навчання за спеціальністю 263 – Цивільна безпека, освітньою програмою «Цивільний захист») / Харків. нац. ун-т. міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова ; уклад. : Г. В. Фесенко, І. О. Мікуліна. – Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова , 2016. – 48 с.

Укладачі: канд. техн. наук, доц. Г. В. Фесенко, І. О. Мікуліна

Рецензенти:

С. В. Рудаков, кандидат технічних наук, доцент, доцент Національного університету цивільного захисту України;

В. Е. Абракітов, кандидат технічних наук, доцент, доцент Харківського національного університету міського господарства імені О. М. Бекетова.

*Рекомендовано кафедрою охорони праці та безпеки життєдіяльності,
протокол № 1 від 31.08.2015 р.*

ЗМІСТ

1. ПРАКТИЧНІ ЗАНЯТТЯ.....	4
Практичне заняття 1. Проведення технічного обслуговування автомобіля КрАЗ.....	4
Практичне заняття 2 . Дорожні знаки та дорожня розмітка.....	5
Практичне заняття 3. Дорожньо-транспортні пригоди та їхні причини...	25
Практичне заняття 4. Водіння в темний час та в різних погодних умовах.	30
2. САМОСТІЙНА РОБОТА.....	34
Додатки.....	40
Додаток А Дорожні знаки.....	40
Додаток Б Дорожня розмітка.....	46
СПИСОК ДЖЕРЕЛ.....	47

1. ПРАКТИЧНІ ЗАНЯТТЯ

Практичне заняття 1. Проведення технічного обслуговування автомобіля КрАЗ

Мета: ознайомитись з порядком технічного обслуговування автомобіля КрАЗ

Зміст заняття

Контрольний огляд перед виходом з парку проводиться точках і включає перевірку: заправлення паливом, маслом, охолоджувальною рідиною; кріплення збірних одиниць; натяг приводних ременів, відсутності підтікань, витoku повітря. При русі, крім того, перевіряється нагрівання складальних одиниць.

Щоденне технічне обслуговування (ЩТО) додатково включає заправлення, мийку, спуск (у зимовий час) конденсату з балонів, виконання кріпильно-регулювальних робіт і усунення несправностей.

ТО-1 – залежно від дорожніх умов (польові дороги, асфальт) проводиться через 1800–3000 км. При цьому виконуються роботи ЩТО і додатково:

- обслуговування двигуна (промивання центрифуги, фільтра грубого очищення масла, заміна фільтруючого елемента, фільтра компресора і т. д;
- очистка акумуляторних батарей від бруду і визначення їх технічного стану;
- злив відстою з паливних баків;
- змащення вузлів тертя відповідно до карги змащення, перевірка рівня масла у всіх агрегатах і інші види роботи.

При ТО-2 через 9000–15000 км додатково проводиться:

- перевірка і підтягування кріплення всіх агрегатів (двигуна, коробки передач, роздавальної коробки і т.д.);
- перевірка і регулювання сходження коліс;
- зняття маточин і очищення гальмових колодок від бруду;
- змащення автомобіля згідно карти змащення й інші види робіт.

Через три ТО-2 крім того:

- обслуговування стартера;
- перевірка легкості обертання ротора турбокомпресора.

Через чотири ТО-2 додатково:

- обслуговування компресора.

Через п'ять ТО-2:

- регулювання головних передач мостів.

При сезонних технічних обслуговуваннях - проводиться чергове ТО і додатково:

- заміняється охолоджувальна рідина, масло, паливо;
- відключається (підключається) масляний радіатор, обігрівач кабіни;
- виконуються роботи з технічного обслуговування систем підігріву та ін.

Практичне заняття 2. Дорожні знаки і дорожня розмітка

Мета: вивчити дорожні знаки та дорожню розмітку

Зміст заняття

1 Попереджувальні знаки

1.1 «Небезпечний поворот праворуч».

1.2 «Небезпечний поворот ліворуч».

Знаки 1.1 і 1.2 попереджають про заокруглення дороги радіусом менше 500 м поза населеними пунктами і менше 150 м – у населених пунктах або про заокруглення з обмеженою оглядовістю.

1.3.1, 1.3.2 «Декілька поворотів». Ділянка дороги з двома і більше розташованими один за одним небезпечними поворотами: 1.3.1 – з першим поворотом праворуч, 1.3.2 – з першим поворотом ліворуч.

1.4.1–1.4.3 «Напрямок повороту». Знаки (1.4.1 – рух праворуч, 1.4.2 – рух ліворуч) показують напрямок повороту дороги, позначеної знаками 1.1 і 1.2, напрямком об'їзду перешкоди на дорозі, а знак 1.4.1, крім того, – напрямком об'їзду центра перехрестя з круговим рухом; знак 1.4.3 (рух праворуч або ліворуч) показує напрямок руху на Т-подібних перехрестях, розгалуженнях доріг або об'їзду ділянки дороги, що ремонтується.

1.5.1–1.5.3 «Звуження дороги». Знак 1.5.1 – звуження дороги з обох боків, 1.5.2 – з правого, 1.5.3 – з лівого боку.

1.6 «Крутий підйом».

1.7 «Крутий спуск». Знаки 1.6 і 1.7 попереджають про наближення до підйому або спуску, на якому діють вимоги розділу 28 цих Правил.

1.8 «Виїзд на набережну або берег». Виїзд на берег водойми, у тому числі на поромну переправу (застосовується з табличкою 7.11).

1.9 «Тунель». Наближення до споруди, що не має штучного освітлення, оглядовість в'їзного порталу якої обмежена або на під'їзді до неї звужена проїзна частина.

1.10 «Нерівна дорога». Ділянка дороги, що має нерівності проїзної частини – хвилястості, напливи, спучування.

1.11 «Пагорб». Ділянка дороги з буграми, напливами чи неплавним стикуванням конструкцій мостів. Знак також може застосовуватися перед штучно створюваними буграми у місцях, де необхідно примусово обмежити швидкість руху транспортних засобів (небезпечні виїзди з прилеглих територій, місця з інтенсивним рухом дітей через дорогу тощо).

1.12 «Вибоїна». Ділянка дороги з вибоїнами чи просіданнями дорожнього покриття на проїзній частині.

1.13 «Слизька дорога». Ділянка дороги з підвищеною слизькістю проїзної частини.

1.14 «Викидання кам'яних матеріалів». Ділянка дороги, на якій можливе викидання гравію, щебеню тощо з-під коліс транспортних засобів.

1.15 «Небезпечне узбіччя». Підвищене, занижене, зруйноване узбіччя або узбіччя, на якому виконуються ремонтні роботи.

1.16 «Падіння каміння». Ділянка дороги, на якій можуть бути падіння каміння, обвали, зсуви.

1.17 «Боковий вітер». Ділянка дороги, на якій можливі сильний боковий вітер або його раптові пориви.

1.18 «Низьколітаючі літаки». Ділянка дороги, яка проходить поблизу аеродрому або над якою літаки чи вертольоти пролітають на невеликій висоті.

1.19 «Перехрещення з рухом по колу».

1.20 «Перехрещення з трамвайною колією». Місце перетинання дороги з трамвайною колією на перехресті з обмеженою оглядовістю чи поза ним.

1.21 «Перехрещення рівнозначних доріг».

1.22 «Перехрещення з другорядною дорогою».

1.23.1–1.23.4 «Прилягання другорядної дороги». Знак 1.23.1 – прилягання з правого боку,

1.23.2 – з лівого боку, 1.23.3 – з правого і лівого боку, 1.23.4 – з лівого і правого боку.

1.24 «Світлофорне регулювання». Перехрестя, пішохідний перехід або ділянка дороги, рух на якій регулюється світлофором.

1.25 «Розвідний міст». Наближення до розвідного моста.

1.26 «Двосторонній рух». Початок ділянки дороги (проїзної частини) із зустрічним рухом після одностороннього.

1.27 «Залізничний переїзд із шлагбаумом».

1.28 «Залізничний переїзд без шлагбаума».

1.29 «Одноколійна залізниця». Позначення не обладнаного шлагбаумом переїзду через залізницю з однією колією.

1.30 «Багатоколійна залізниця». Позначення не обладнаного шлагбаумом переїзду через залізницю з двома і більше коліями.

1.31.1–1.31.6 «Наближення до залізничного переїзду». Додаткове попередження про наближення до залізничного переїзду поза населеними пунктами.

1.32 «Пішохідний перехід». Наближення до нерегульованого пішохідного переходу, позначеного відповідними дорожніми знаками або дорожньою розміткою.

1.33 «Діти». Ділянка дороги, на якій можлива поява дітей з території дитячого закладу (дошкільний заклад, школа, оздоровчий табір тощо), що прилягає безпосередньо до дороги.

1.34 «Виїзд велосипедистів». Ділянка дороги, на якій можлива поява велосипедистів, або місце перехрещення з велосипедною доріжкою поза перехрестям.

1.35 «Перегін худоби». Ділянка дороги, на якій можлива поява худоби.

1.36 «Дикі тварини». Ділянка дороги, на якій можлива поява диких тварин.

1.37 «Дорожні роботи». Ділянка дороги, на якій виконуються дорожні роботи.

1.38 «Затори в дорожньому русі». Ділянка дороги, де звуження проїзної частини спричиняє затори в дорожньому русі внаслідок виконання дорожніх робіт чи з інших причин.

1.39 «Інша небезпека (аварійно небезпечна ділянка)». Небезпечна ділянка дороги у місцях, де ширина проїзної частини, радіуси заокруглень тощо не відповідають вимогам будівельних норм, а також місце або ділянка концентрації дорожньо-транспортних пригод.

У разі встановлення знака 1.39 у місцях або на ділянках концентрації дорожньо-транспортних пригод залежно від виду небезпеки разом із знаком обов'язково встановлюються таблички 7.21.1–7.21.4;

1.40 «Кінець дороги з удосконаленим покриттям». Перехід дороги з удосконаленим покриттям у гравійну чи ґрунтову дорогу.

Попереджувальні знаки, за винятком знаків 1.4.1–1.4.3, 1.29–1.31.6, встановлюються поза населеними пунктами на відстані 150–300 м, у населених пунктах – на відстані 50–100 м до початку небезпечної ділянки. У разі потреби знаки встановлюються і на іншій відстані, яка зазначається на табличці 7.1.1.

Знаки 1.6 і 1.7 встановлюються безпосередньо перед початком підйомів або спусків, розташованих один за одним.

На знаках 1.23.1–1.23.4 зображення прилягань відповідає реальній конфігурації перехрестя.

Знаки 1.23.3 і 1.23.4 встановлюються, коли відстань між приляганнями другорядних доріг менше ніж 50 м у населених пунктах і 100 м – поза ними.

Знаки 1.29 і 1.30 встановлюються безпосередньо перед залізничним переїздом.

Знак 1.31.1 встановлюється з першим (головним) по ходу руху знаком 1.27 або 1.28, знак

1.31.4 – з дублюючим, який встановлюється на лівому боці проїзної частини, знаки 1.31.3 і

1.31.6 – з другим знаком 1.27 або 1.28, знаки 1.31.2 і 1.31.5 – самостійно (на рівномірній відстані між першим і другим знаками 1.27 або 1.28).

Знак 1.37 може бути встановлено на відстані 10–15 м до місця виконання короткотермінових дорожніх робіт на проїзній частині в населеному пункті.

Поза населеними пунктами знаки 1.8, 1.13–1.16, 1.25, 1.27, 1.28, 1.33 і 1.37, а в населених пунктах знаки 1.33 і 1.37 повторюються. Наступний знак встановлюється на відстані щонайменше 50 м до початку небезпечної ділянки.

Знаки 1.10, 1.12, 1.14, 1.15, 1.37 і 1.38 – тимчасові і встановлюються на період, необхідний для виконання відповідних робіт на дорозі.

2 Знаки пріоритету

2.1 «Дати дорогу». Водій повинен дати дорогу транспортним засобам, що під'їжджають до нерегульованого перехрестя по головній дорозі, а за наявності таблички 7.8 – транспортним засобам, що рухаються по головній дорозі.

2.2 «Проїзд без зупинки заборонено». Забороняється проїзд без зупинки перед розміткою 1.12 (стоп-лінія), а якщо вона відсутня – перед знаком. Необхідно дати дорогу транспортним засобам, що рухаються дорогою, яка

перетинається, а за наявності таблички 7.8 – транспортним засобам, що рухаються головною дорогою, а також праворуч рівнозначною дорогою.

2.3 «Головна дорога». Надається право першочергового проїзду нерегульованих перехресть.

2.4 «Кінець головної дороги». Скасовується право першочергового проїзду нерегульованих перехресть.

2.5 «Перевага зустрічного руху». Забороняється в'їзд на вузьку ділянку дороги, якщо це може утруднити зустрічний рух. Водій повинен дати дорогу зустрічним транспортним засобам, що розташовані на вузькій ділянці.

2.6 «Перевага перед зустрічним рухом». Вузька ділянка дороги, під час руху якою водій має перевагу стосовно зустрічних транспортних засобів.

Знаки 2.1–2.3, 2.5 і 2.6 встановлюються безпосередньо перед перехрестям або вузькою ділянкою дороги, крім того, знак 2.3 на початку, а знак 2.4 – в кінці головної дороги. Знак 2.3 – з табличкою 7.8 обов'язково повторюється перед перехрестям, на якому головна дорога змінює свій напрямок.

Поза населеними пунктами на дорогах з твердим покриттям знак 2.1 повторюється з додатковою табличкою 7.1.1.

Якщо безпосередньо перед перехрестям встановлено знак 2.2, то йому повинен передувати знак 2.1 з додатковою табличкою 7.1.2.

Якщо знак 2.2 встановлений перед залізничним переїздом, що не охороняється та не обладнаний світлофорною сигналізацією, водій повинен зупинитися перед стоп-лінією, а за її відсутності – перед цим знаком.

3 Заборонні знаки

3.1 «Рух заборонено». Забороняється рух усіх транспортних засобів у випадках, коли:

початок пішохідної зони позначено знаком 5.33;

дорога та (або) вулиця перебуває в аварійному стані і непридатна для руху транспортних засобів; у такому випадку обов'язково додатково встановлюється знак 3.43.

3.2 «Рух механічних транспортних засобів заборонено».

3.3 «Рух вантажних автомобілів заборонено». Забороняється рух вантажних автомобілів і складів транспортних засобів з дозволеною максимальною масою понад 3,5 т (якщо на знакові не зазначена маса) або з такою, що перевищує зазначену на знакові, а також тракторів, самохідних машин і механізмів.

3.4 «Рух з причепом заборонено». Забороняється рух вантажних автомобілів і тракторів з причепами будь-якого типу, а також буксирування механічних транспортних засобів.

3.5 «Рух тракторів заборонено». Забороняється рух тракторів, самохідних машин і механізмів.

3.6 «Рух мотоциклів заборонено».

3.7 «Рух на мопедах заборонено». Забороняється рух на мопедах і велосипедах з підвісним двигуном.

3.8 «Рух на велосипедах заборонено».

3.9 «Рух пішоходів заборонено».

3.10 «Рух з ручними візками заборонено».

3.11 «Рух гужових возів (саней) заборонено». Забороняється рух гужових возів (саней), тварин під сідлом або в'юком, а також прогін худоби.

3.12 «Рух транспортних засобів, що перевозять небезпечні вантажі, заборонено».

3.13 «Рух транспортних засобів, що перевозять вибухівку, заборонено».

3.14 «Рух транспортних засобів, що перевозять речовини, які забруднюють воду, заборонено».

3.15 «Рух транспортних засобів, маса яких перевищує ... т, заборонено». Забороняється рух транспортних засобів, у тому числі їх составів, загальна фактична маса яких перевищує зазначену на знакові.

3.16 «Рух транспортних засобів, навантаження на вісь яких перевищує ... т, заборонено». Забороняється рух транспортних засобів, у яких фактичне навантаження на будь-яку вісь більше зазначеної на знакові.

3.17 «Рух транспортних засобів, ширина яких перевищує ... м, заборонено». Забороняється рух транспортних засобів, габаритна ширина яких (з вантажем чи без нього) більша зазначеної на знакові.

3.18 «Рух транспортних засобів, висота яких перевищує ... м, заборонено». Забороняється рух транспортних засобів, габаритна висота яких (з вантажем чи без нього) більша зазначеної на знакові.

3.19 «Рух транспортних засобів, довжина яких перевищує ... м, заборонено». Забороняється рух транспортних засобів, габаритна довжина яких (з вантажем чи без нього) більша зазначеної на знакові.

3.20 «Рух транспортних засобів без дотримання дистанції ... м заборонено». Забороняється рух транспортних засобів з дистанцією між ними менше зазначеної на знакові.

3.21 «В'їзд заборонено». Забороняється в'їзд усіх транспортних засобів з метою:

запобігання зустрічному руху транспортних засобів на ділянках доріг з одностороннім рухом;

запобігання виїзду транспортних засобів назустріч загальному потоку на дорогах, позначених знаком 5.8;

організації відокремленого в'їзду і виїзду на майданчиках, що використовуються для стоянки транспортних засобів, майданчиках відпочинку, автозаправних станцій тощо;

запобігання в'їзду на окрему смугу руху, при цьому знак 3.21 повинен застосовуватись разом з табличкою 7.9.

3.22 «Поворот праворуч заборонено».

3.23 «Поворот ліворуч заборонено». Забороняється поворот ліворуч транспортних засобів. При цьому розворот дозволяється.

3.24 «Розворот заборонено». Забороняється розворот транспортних засобів. При цьому поворот ліворуч дозволяється.

3.25 «Обгін заборонено». Забороняється обгін усіх транспортних засобів (крім поодиноких*, що рухаються із швидкістю менше 30 км/год).

* Поодинокими вважаються одиночні транспортні засоби, автопоїзди, а також буксируючий транспортний засіб у зчепленні з буксированим.

3.26 «Кінець заборони обгону».

3.27 «Обгін вантажним автомобілям заборонено». Забороняється вантажним автомобілям з дозволеною максимальною масою понад 3,5 т обганяти усі транспортні засоби (крім поодиноких, що рухаються із швидкістю менше 30 км/год). Тракторам забороняється обгін усіх транспортних засобів, крім поодиноких велосипедів, гужових возів (саней).

3.28 «Кінець заборони обгону вантажним автомобілям».

3.29 «Обмеження максимальної швидкості». Забороняється рух із швидкістю, що перевищує зазначену на знакові.

3.30 «Кінець обмеження максимальної швидкості».

3.31 «Зона обмеження максимальної швидкості». Забороняється в зоні (населений пункт, мікрорайон, зона відпочинку тощо) рух із швидкістю, яка перевищує зазначену на знакові.

3.32 «Кінець зони обмеження максимальної швидкості».

3.33 «Подачу звукового сигналу заборонено». Забороняється користування звуковими сигналами, крім випадків, коли без цього неможливо запобігти дорожньо-транспортній пригоді.

3.34 «Зупинку заборонено». Забороняються зупинка і стоянка транспортних засобів, крім таксі, що здійснює посадку або висадку пасажирів (розвантаження чи завантаження вантажу).

3.35 «Стоянку заборонено». Забороняється стоянка усіх транспортних засобів.

3.36 «Стоянку заборонено в непарні числа місяця».

3.37 «Стоянку заборонено в парні числа місяця».

3.38 «Зона обмеженої стоянки». Визначає територію в населеному пункті, на якій тривалість стоянки обмежена незалежно від того, чи справляється за це плата. У нижній частині знака можуть бути зазначені умови обмеження стоянки. У відповідних випадках на знакові або додаткових табличках 7.4.1-7.4.7, 7.19 зазначаються дні і час доби, протягом яких діє обмеження, а також його умови.

Забороняється стоянка в позначеній зоні тривалістю більше тієї, яка зазначена на табличках 7.4.1-7.4.7, 7.19.

3.39 «Кінець зони обмеженої стоянки».

3.40 «Митниця». Забороняється проїзд без зупинки біля митниці.

3.41 «Контроль». Забороняється проїзд без зупинки перед контрольними пунктами (пост міліції, карантинний пост, прикордонна зона, закрита територія, пункт оплати проїзду на платних дорогах тощо).

Застосовується лише за умови обов'язкового поетапного обмеження швидкості руху шляхом попереднього встановлення необхідної кількості знаків 3.29 та (або) 3.31 згідно з вимогами пункту 12.10 ПДР.

3.42 «Кінець усіх заборон і обмежень». Визначає одночасно кінець дії усіх заборон і обмежень, що запроваджені заборонними дорожніми знаками 3.20, 3.25, 3.27, 3.29, 3.33-3.37.

3.43 «Небезпека». Забороняє рух усіх без винятку користувачів доріг, вулиць, залізничних переїздів у зв'язку з дорожньо-транспортною пригодою, аварією, проявом стихійного лиха чи іншою небезпекою для руху (зсув ґрунту, падіння каміння, сильний снігопад, повінь тощо).

Не поширюється дія знаків:

3.1, 3.2, 3.21-3.24, 3.34 – на транспортні засоби, що рухаються за встановленими маршрутами;

3.1, 3.2, 3.35-3.38, а також знака 3.34 за наявності під ним таблички 7.18 на водіїв-інвалідів, що керують мотоколяскою або автомобілем, позначеними розпізнавальним знаком «Інвалід»;

3.1-3.8, 3.11 – на транспортні засоби, що обслуговують громадян чи належать громадянам, які проживають або працюють у цій зоні, а також на транспортні засоби, що обслуговують підприємства, які розташовані у позначеній зоні. У таких випадках транспортні засоби повинні в'їжджати до позначеної зони і виїжджати з неї на найближчому перехресті до місця призначення;

3.3 – на вантажні автомобілі, які мають скісну білу смугу на зовнішній бічній поверхні або перевозять групи людей;

3.35-3.38 – на таксі з увімкненим таксометром.

Дія знаків 3.22-3.24 поширюється на перехрещення проїзних частин та інші місця, перед якими встановлено один з цих знаків.

Зона дії знаків 3.1-3.15, 3.19-3.21, 3.25, 3.27, 3.29, 3.33-3.37 – від місця встановлення до найближчого перехрестя за ним, а в населених пунктах, де немає перехрестя, – до кінця населеного пункту. Дія знаків не переривається в місцях виїзду з прилеглих до дороги територій і в місцях перехрещення (прилягання) з польовими, лісовими та іншими дорогами без покриття, перед якими не встановлено знаки пріоритету.

У разі заборони руху на ділянках доріг, позначених знаками 3.17–3.19, об'їзд слід здійснювати за іншим маршрутом.

Дія знаків 3.31 і 3.38 поширюється на всю відповідну зону.

Дія знаків 3.9, 3.10, 3.34-3.37 поширюється лише на той бік дороги, на якому вони встановлені.

Дія знака 3.16 поширюється на ту дорогу (ділянку дороги), на початку якої встановлено цей знак.

Дія знаків 3.17, 3.18 поширюється на те місце, перед яким встановлено цей знак.

Дія знака 3.29, що встановлений перед населеним пунктом, позначеним знаком 5.45, поширюється до цього знака.

У разі одночасного застосування знаків 3.36 і 3.37 час перестановки транспортних засобів з одного боку дороги на інший – з 19 до 24 год.

Зона дії знаків може бути зменшена:

для знаків 3.20 і 3.33 – застосуванням таблички 7.2.1;

для знаків 3.25, 3.27, 3.29, 3.31, 3.38 – установленням у кінці зони їх дії відповідно знаків 3.26, 3.28, 3.30, 3.32, 3.39;

для знака 3.29 – зміною на знакові величини максимальної швидкості руху;

для знаків 3.34-3.37 – табличкою 7.2.2 на початку зони дії, а також установленим у кінці їх зони дії дублюючих знаків 3.34-3.37 з табличкою 7.2.3.

Знак 3.34 може застосовуватися разом з розміткою 1.4, знак 3.35 – з розміткою 1.10, при цьому зона їх дії визначається за довжиною лінії розмітки.

У разі заборони руху транспортних засобів і пішоходів знаками 3.5-3.11 на одному знакові може бути нанесено не більше трьох їх символів, розділених між собою.

4 Наказові знаки

4.1 «Рух прямо».

4.2 «Рух праворуч».

4.3 «Рух ліворуч».

4.4 «Рух прямо або праворуч».

4.5 «Рух прямо або ліворуч».

4.6 «Рух праворуч або ліворуч». Рух лише у напрямках, показаних стрілками на знаках 4.1–4.6.

4.7 «Об'їзд перешкоди з правого боку».

4.8 «Об'їзд перешкоди з лівого боку». Об'їзд лише з боку, показаного стрілкою на знаках 4.7 і 4.8.

4.9 «Об'їзд перешкоди з правого або лівого боку».

4.10 «Круговий рух». Вимагає об'їзду клумби (центрального острівця) в напрямку, показаному стрілками на перехресті з круговим рухом.

4.11 «Рух легкових автомобілів». Дозволяється рух лише легкових автомобілів, автобусів, мотоциклів, маршрутних транспортних засобів і вантажних автомобілів, дозволена максимальна маса яких не перевищує 3,5 т.

4.12 «Доріжка для велосипедистів». Рух лише на велосипедах. Якщо немає тротуару або пішохідної доріжки, дозволяється також рух пішоходів.

4.13 «Доріжка для пішоходів». Рух лише пішоходів.

4.14 «Доріжка для пішоходів і велосипедистів». Рух пішоходів і велосипедистів.

4.15 «Доріжка для вершників». Рух лише вершників.

4.16 «Обмеження мінімальної швидкості». Рух із не меншою швидкістю, ніж зазначено на знакові, але і не більшою, ніж це передбачено пунктами 12.4–12.7 цих Правил.

4.17 «Кінець обмеження мінімальної швидкості».

4.18.1–4.18.3 «Напрямок руху транспортних засобів з небезпечними вантажами». Показує дозволений напрямок руху транспортних засобів з розпізнавальним знаком «Знак безпеки».

Знаки 4.3, 4.5 і 4.6 дозволяють також розворот транспортних засобів. Дія знаків 4.1–4.6 не поширюється на транспортні засоби, що рухаються за встановленими маршрутами. Дія знаків 4.1–4.6 поширюється на перехрещення проїзних частин, перед яким вони встановлені. Дія знака 4.1, встановленого на початку дороги або за перехрестям, поширюється на ділянку дороги до

найближчого перехрестя. Знак не забороняє поворот праворуч у двори та на інші прилеглі до дороги території.

Дія знака 4.11 не поширюється на транспортні засоби, що обслуговують громадян чи належать громадянам, які проживають або працюють у позначеній зоні, а також на транспортні засоби, що обслуговують підприємства, які розташовані у цій зоні. У таких випадках транспортні засоби повинні в'їжджати до позначеної зони і виїжджати з неї на найближчому перехресті до місця призначення.

5 Інформаційно-вказівні знаки

5.1 «Автомагістраль». Дорога, на якій діють особливі умови дорожнього руху, передбачені розділом 27 цих Правил.

5.2 «Кінець автомагістралі».

5.3 «Дорога для автомобілів». Дорога, на якій діють особливі умови дорожнього руху, передбачені розділом 27 цих Правил (за винятком пункту 27.3 цих Правил).

5.4 «Кінець дороги для автомобілів».

5.5 «Дорога з одностороннім рухом». Дорога або відокремлена проїзна частина, по якій рух транспортних засобів за всією шириною здійснюється лише в одному напрямку.

5.6 «Кінець дороги з одностороннім рухом».

5.7.1 і 5.7.2 «Виїзд на дорогу з одностороннім рухом». Показують напрямок руху на перехрещуваній дорозі, якщо на ній організовано односторонній рух. Рух транспортних засобів по цій дорозі або проїзній частині дозволяється лише у напрямку, показаному стрілкою.

5.8 «Дорога із смугою для руху маршрутних транспортних засобів». Дорога, на якій рух транспортних засобів здійснюється за встановленим маршрутом по спеціально відведеній смузі назустріч загальному потоку транспортних засобів.

5.9 «Кінець дороги із смугою для руху маршрутних транспортних засобів».

5.10.1 і 5.10.2 «Виїзд на дорогу із смугою для руху маршрутних транспортних засобів».

5.11 «Смуга для руху маршрутних транспортних засобів». Смуга призначена лише для транспортних засобів, що рухаються за встановленими маршрутами попутно із загальним потоком транспортних засобів. Дія знака поширюється на смугу руху, над якою він встановлений. Дія знака, що встановлений праворуч від дороги, поширюється на праву смугу руху.

5.12 «Кінець смуги для руху маршрутних транспортних засобів».

5.13 «Дорога з реверсивним рухом». Початок ділянки дороги, на якій по одній або кількох смугах напрямок руху може змінюватися на протилежний.

5.14 «Кінець дороги з реверсивним рухом».

5.15 «Виїзд на дорогу з реверсивним рухом».

5.16 «Напрямки руху по смугах». Показує кількість смуг на перехресті і дозволені напрямки руху по кожній з них.

5.17.1 і 5.17.2 «Напрямок руху по смугах».

5.18 «Напрямок руху по смузі». Показує дозволений напрямок руху по смузі.

Знак 5.18 із стрілкою, що зображує поворот ліворуч іншим чином, ніж це передбачено цими Правилами, означає, що на даному перехресті поворот ліворуч або розворот здійснюється з виїздом за межі перехрестя направо і об'їздом клумби (розділювального острівця) у напрямку, показаному стрілкою.

5.19 «Використання смуги руху». Інформує водіїв про використання смуги для руху тільки певних видів транспортних засобів у зазначених напрямках.

Якщо на знакові зображено знак, який забороняє або дозволяє рух будь-яким транспортним засобам, рух цих транспортних засобів по ній відповідно забороняється або дозволяється.

5.20.1–5.20.3 «Початок додаткової смуги руху». Початок додаткової смуги руху на підйомі або смуги гальмування.

Якщо на знакові, встановленому перед додатковою смугою, зображено знак 4.16, водій транспортного засобу, який не може продовжувати рух по основній смузі із зазначеною або більшою швидкістю, повинен перестроїтися на додаткову смугу руху.

Знак 5.20.3 позначає початок додаткової смуги зліва або початок смуги гальмування перед перехрестям для повороту ліворуч або розвороту.

5.21.1 і 5.21.2 «Кінець додаткової смуги руху». Знак 5.21.1 показує на кінець додаткової смуги або смуги розгону, 5.21.2 – на кінець смуги, призначеної для руху в даному напрямку.

5.22 «Прилягання смуги для розгону транспортних засобів». Місце, де смуга для розгону прилягає до основної смуги руху на одному рівні з правого боку.

5.23 «Прилягання додаткової смуги руху з правого боку». Інформує про те, що додаткова смуга руху прилягає до основної смуги руху на дорозі з правого боку.

5.24.1 і 5.24.2 «Зміна напрямку руху на дорозі з розділювальною смугою». Показує напрямок об'їзду закритої для руху ділянки проїзної частини на дорозі з розділювальною смугою або напрямок руху для повернення на проїзну частину праворуч.

5.25 «Смуга руху для аварійної зупинки». Інформує водія про розташування смуги, спеціально підготовленої для аварійної зупинки транспортних засобів у разі відмови гальмової системи.

5.26 «Місце для розвороту». Позначає місце для розвороту транспортних засобів. Поворот ліворуч забороняється.

5.27 «Зона для розвороту». Позначає зону за довжиною для розвороту транспортних засобів. Поворот ліворуч забороняється.

5.28.1–5.28.3 «Напрямок руху для вантажних автомобілів». Показує рекомендований напрямок руху для вантажних автомобілів і самохідних машин.

5.29.1–5.29.3 «Тупик». Дорога, що не має наскрізного проїзду.

5.30 «Рекомендована швидкість». Зона дії знака поширюється до найближчого перехрестя.

5.31 «Житлова зона». Інформує про в'їзд на територію, де діють особливі умови дорожнього руху, передбачені цими Правилами.

5.32 «Кінець житлової зони».

5.33 «Пішохідна зона». Інформує про особливості і умови дорожнього руху, передбачені цими Правилами.

5.34 «Кінець пішохідної зони».

5.35.1–5.35.2 «Пішохідний перехід». Знак 5.35.1 встановлюється праворуч від дороги на ближній межі переходу, а знак 5.35.2 – ліворуч від дороги на дальній межі переходу.

5.36.1 і 5.36.2 «Підземний пішохідний перехід».

5.37.1 і 5.37.2 «Надземний пішохідний перехід».

5.38 «Місце для стоянки». Застосовується для позначення місць та майданчиків для стоянки транспортних засобів. Знак з літерою «Р» та символом даху застосовується для критих стоянок. Знак з літерою «Р» та символом автобуса застосовується для критих стоянок з можливістю пересадки на маршрутні транспортні засоби.

5.39 «Зона стоянки». Визначає зону, де дозволена стоянка, за умов, що зазначаються на знакові або додаткових табличках під ним.

5.40 «Кінець зони стоянки».

5.41.1 «Пункт зупинки автобуса». Знак позначає початок посадкового майданчика автобуса. За межами населених пунктів знак може бути встановлений на павільйоні з боку прибуття маршрутних транспортних засобів.

У нижній частині знака може бути нанесено зображення таблички 7.2.1 із зазначенням протяжності посадкового майданчика.

5.41.2 «Кінець пункту зупинки автобуса». Знак може встановлюватися в кінці посадкового майданчика пункту зупинки автобуса.

5.42.1 «Пункт зупинки трамвая». Знак позначає початок посадкового майданчика трамвая.

У нижній частині знака може бути нанесено зображення таблички 7.2.1 із зазначенням протяжності посадкового майданчика.

5.42.2 «Кінець пункту зупинки трамвая». Знак може встановлюватися в кінці посадкового майданчика пункту зупинки трамвая.

5.43.1 «Пункт зупинки тролейбуса». Знак позначає початок посадкового майданчика тролейбуса. За межами населених пунктів знак може бути встановлений на павільйоні з боку прибуття маршрутних транспортних засобів.

У нижній частині знака може бути нанесено зображення таблички 7.2.1 із зазначенням протяжності посадкового майданчика.

5.43.2 «Кінець пункту зупинки тролейбуса». Знак може встановлюватися в кінці посадкового майданчика пункту зупинки тролейбуса.

5.44 «Місце зупинки таксі».

5.45 «Початок населеного пункту». Найменування і початок забудови населеного пункту, в якому діють вимоги цих Правил, що визначають порядок руху в населених пунктах.

5.46 «Кінець населеного пункту». Місце, з якого на даній дорозі втрачають чинність вимоги цих Правил, що визначають порядок руху в населених пунктах.

Знаки 5.45 і 5.46 встановлюються на фактичній межі забудови, яка прилягає до дороги.

5.47 «Початок населеного пункту». Найменування і початок забудови населеного пункту, в якому на даній дорозі не діють вимоги цих Правил, що визначають порядок руху в населених пунктах.

5.48 «Кінець населеного пункту». Кінець населеного пункту, позначеного знаком 5.47.

5.49 «Показчик загальних обмежень швидкості». Інформує про загальні обмеження швидкості на території України.

5.50 «Можливість використання дороги». Інформує про можливість руху по гірській дорозі, зокрема у разі переїзду через перевал, назва якого зазначається у верхній частині знака. Таблички 1, 2 і 3 – змінні. Табличка 1 червоного кольору з написом «Закрито» забороняє рух, зеленого з написом «Відкрито» – дозволяє. Таблички 2 і 3 білого кольору з написами і позначеннями на них – чорного. У разі коли проїзд відкрито, на табличках 2 і 3 вказівки відсутні, проїзд закрито – на табличці 3 зазначається населений пункт, до якого дорога відкрита, а на табличці 2 робиться напис «Відкрито до....».

5.51 «Попередній показчик напрямків». Напрямок руху до зазначених на знакові населених пунктів та інших об'єктів. На знаках може бути нанесено зображення знаків 3.2–3.8, 3.11–3.20, 3.29, 3.31, 5.1, 5.3, 5.28.1–5.30, 5.61.1, 6.1 6.24, символи аеропорту, спортивні та інші піктограми тощо. У нижній частині знака 5.51 зазначається відстань від місця встановлення знака до перехрестя або початку смуги гальмування.

Знак 5.51 використовується також для того, щоб показати на об'їзд ділянок доріг, на яких встановлено один із заборонних знаків 3.15–3.19.

5.52 «Попередній показчик напрямку».

5.53 «Показчик напрямку». Інформує про напрямок руху до зазначених на ньому пунктів та визначних місць.

5.54 «Показчик напрямків». Інформує про напрямки руху до зазначених на ньому пунктів.

На знаках 5.53 і 5.54 може бути зазначено відстані до позначених на них об'єктів (км), нанесено зображення знаків 3.2–3.8, 3.11–3.20, 3.29, 3.31, 5.1, 5.3, 5.28.1–5.30, 6.1–6.24, символи аеропорту, спортивні та інші піктограми.

5.55 «Схема руху». Маршрут руху на перехресті в разі заборони окремих маневрів або дозволені напрямки руху на складному перехресті.

5.56 «Схема об'їзду». Маршрут об'їзду ділянки дороги, яка тимчасово закрита для руху.

5.57.1–5.57.3 «Напрямок об'їзду». Напрямок об'їзду ділянки дороги, яка тимчасово закрита для руху.

5.58.1 і 5.58.2. «Назва об'єкта». Назва об'єкта іншого, ніж населений пункт (вулиця, річка, озеро, перевал, визначне місце та ін.).

5.59 «Покажчик відстаней». Відстань до населених пунктів (км), розташованих на маршруті.

5.60 «Кілометровий знак». Відстань від початку дороги (км).

5.61.1–5.61.3 «Номер маршруту». Знаки 5.61.1 – номер, наданий дорозі (маршруту); 5.61.2, 5.61.3 – номер і напрямок дороги (маршруту).

5.62 «Місце зупинки». Місце зупинки транспортних засобів під час дії заборонного сигналу світлофора (регулювальника) чи перед залізничними переїздами, рух через які регулюється світлофорами.

5.63.1 «Початок щільної забудови». Застосовується виключно в межах населених пунктів, початок яких позначено знаком 5.47, – після такого знака та на межі початку щільної забудови безпосередньо поблизу проїзної частини (за умови наявності такої забудови). Означає обмеження максимальної дозволеної швидкості до 60 км/год.

5.63.2 «Кінець щільної забудови». Застосовується виключно в межах населених пунктів, початок яких позначено знаком 5.47, – після такого знака та на межі закінчення щільної забудови безпосередньо поблизу проїзної частини (за умови подальшої відсутності такої забудови). Означає скасування обмеження максимальної дозволеної швидкості в межах 60 км/год та перехід до стандартного швидкісного режиму дороги, на якому його встановлено.

5.64 «Зміна схеми руху». Позначає, що за цим знаком тимчасово або постійно змінено схему руху та (або) встановлено нові дорожні знаки. Застосовується протягом не менш як трьох місяців у випадку зміни руху на постійній основі. Застосовується протягом необхідного проміжку часу у випадку зміни руху на тимчасовій основі та встановлюється не менш як за 100 м до першого тимчасового знака.

5.65 «Аеропорт».

5.66 «Залізничний вокзал чи пункт зупинки поїздів».

5.67 «Автовокзал чи автостанція».

5.68 «Культова споруда».

5.69 «Промислова зона».

5.70 «Фото-, відеофіксування порушень Правил дорожнього руху». Інформує про можливість здійснення контролю за порушеннями Правил дорожнього руху за допомогою спеціальних технічних та (або) технічних засобів.

Знаки 5.17.1 і 5.17.2 з відповідною кількістю стрілок використовуються на дорогах, що мають три смуги і більше, коли в кожному напрямку налічується неоднакова кількість смуг руху.

За допомогою знаків 5.17.1 і 5.17.2 із змінним зображенням організовується реверсивний рух.

Знаки 5.16 і 5.18, що дозволяють поворот ліворуч з крайньої лівої смуги, дозволяють також розворот з цієї смуги.

Дія знаків 5.16 і 5.18, встановлених перед перехрестям, поширюється на все перехрестя, якщо наступні знаки 5.16 і 5.18, установлені на ньому, не дають інших вказівок.

Дія знаків 5.31, 5.33 і 5.39 поширюється на всю позначену ними територію.

Окремі дворові території знаками 5.31 і 5.32 не позначаються, але на таких територіях діють вимоги розділу 26 цих Правил.

Знаки 5.51–5.54, що встановлені поза населеним пунктом, мають зелений або синій фон, якщо вони встановлені відповідно на автомагістралі чи іншій дорозі. Вставка на синьому або зеленому фоні означає, що рух до зазначеного населеного пункту або об'єкта здійснюється відповідно по дорозі іншій, ніж автомагістраль, чи по автомагістралі. Знаки 5.51–5.54, які встановлені в населеному пункті, повинні мати білий фон. Вставки на синьому або зеленому фоні означають, що рух до зазначеного населеного пункту або об'єкта здійснюється відповідно по дорозі іншій, ніж автомагістраль, чи по автомагістралі. Знак 5.53 на коричневому фоні інформує про напрямок руху до визначних місць.

На вставках знаків 5.53, 5.54 можуть зазначатися номери доріг (маршрутів), що мають такі значення:

Є – Європейська мережа доріг (букви та цифри білого кольору на зеленому фоні);

М – міжнародні, Н – національні (букви та цифри білого кольору на червоному фоні);

Р – регіональні, Т – територіальні (букви чорного кольору на жовтому фоні);

О – обласні, С – районні (букви білого кольору на синьому фоні).

6 Знаки сервісу

6.1 «Пункт першої медичної допомоги».

6.2 «Лікарня».

6.3 «Телефон для виклику аварійної служби».

6.4 «Вогнегасник».

6.5 «Пункт технічного обслуговування».

6.6 «Пункт миття автомобілів».

6.7.1–6.7.3 «Автозаправні станції». Знаком 6.7.2 позначаються тільки газові заправні станції, знаком 6.7.3 – спільні автозаправні станції.

6.8 «Телефон».

6.9 «Пункт довідкової служби».

6.10 «Пост ДАІ».

6.11 «Туалет».

6.12 «Питна вода».

6.13 «Ресторан або їдальня».

6.14 «Кафе».

6.15 «Місце відпочинку».

6.16 «Готель або мотель».

6.17 «Туристична база».

6.18 «Кемпінг».

6.19 «Місце стоянки причепів у кемпінгу».

6.20 «Ділянка для табору автотуристів і місце стоянки причепів у кемпінгу».

6.21 «Будинки для відпочинку».

6.22 «Початок пішохідного маршруту».

6.23 «Пляж або басейн».

6.24 «Визначні місця».

7 Таблички до дорожніх знаків

7.1.1–7.1.4 «Відстань до об'єкта». Позначають: 7.1.1 – відстань від знака до початку небезпечної ділянки, місця запровадження відповідного обмеження або певного об'єкта (місця), розташованого попереду за ходом руху; 7.1.2 – відстань від знака 2.1 до перехрестя в тому разі, коли безпосередньо перед перехрестям встановлено знак 2.2; 7.1.3 і 7.1.4 – відстань до об'єкта, що розташований біля дороги.

7.2.1-7.2.6 «Зона дії». Позначають: 7.2.1 – довжину небезпечної ділянки, позначеної попереджувальними знаками, або зону дії заборонних та інформаційно-вказівних знаків; 7.2.2 – зону дії заборонних знаків 3.34-3.37, а також довжину одного або декількох розташованих один за одним зупинкових майданчиків; 7.2.3 – кінець зони дії знаків 3.34–3.37; 7.2.4 – те, що транспортний засіб розташований в зоні дії знаків 3.34–3.37; 7.2.5, 7.2.6 – напрямок і зону дії знаків 3.34-3.37 у разі заборони зупинки або стоянки вздовж однієї сторони майдану, фасаду забудови та ін. У разі застосування разом із заборонними знаками таблички зменшують зону дії знаків.

7.3.1–7.3.3 «Напрямок дії». Показують напрямки дії знаків, розташованих перед перехрестям, або напрямки руху до позначених об'єктів, що розташовані безпосередньо біля дороги.

7.4.1-7.4.7 «Час дії». Табличка 7.4.1 – суботні, недільні та святкові дні, 7.4.2 – робочі дні, 7.4.3 – дні тижня, 7.4.4–7.4.7 – дні тижня і час доби, протягом яких діє знак.

7.5.1–7.5.8 «Вид транспортного засобу». Показують вид транспортного засобу, на який поширюється дія знака. Табличка 7.5.1 поширює дію знака на вантажні автомобілі (у тому числі з причепом) з дозволеною максимальною масою понад 3,5 т, 7.5.3 – на легкові автомобілі, а також вантажні автомобілі з дозволеною максимальною масою до 3,5 т.

7.6.1–7.6.5 «Спосіб поставлення транспортного засобу на стоянку». Позначають: 7.6.1 – всі транспортні засоби повинні бути поставлені на стоянку на проїзній частині вздовж тротуару, 7.6.2–7.6.5 – спосіб поставлення легкових автомобілів і мотоциклів на стоянці біля тротуару та з його використанням. У населених пунктах, де стоянка дозволена на лівому боці вулиці, можуть бути застосовані таблички 7.6.1–7.6.5 із дзеркальним зображенням символів.

7.7 «Стоянка з непрацюючим двигуном». Означає, що на стоянці, позначеній знаками 5.38 або 5.39, дозволяється залишати транспортні засоби лише з непрацюючим двигуном.

7.8 «Напрямок головної дороги». Напрямок головної дороги на перехресті. Застосовується із знаками 2.1–2.3.

7.9 «Смуга руху». Визначає смугу руху, на яку поширюється дія знака або світлофора.

7.10 «Кількість поворотів». Застосовується із знаками 1.3.1 і 1.3.2, якщо поворотів три і більше. Кількість поворотів може безпосередньо позначатись і на знаках 1.3.1 і 1.3.2.

7.11 «Поромна переправа». Показує на наближення до поромної переправи і застосовується із знаком 1.8.

7.12 «Ожеледиця». Означає, що дія знака поширюється на зимовий період часу, коли проїзна частина може бути слизькою.

7.13 «Вологе покриття». Означає, що дія знака поширюється на період, коли покриття проїзної частини вологе чи мокре.

Таблички 7.12 і 7.13 застосовуються із знаками 1.13, 1.38, 1.39, 3.1–3.4, 3.6–3.14, 3.25, 3.27, 3.29, 3.31.

7.14 «Платні послуги». Означає, що послуги надаються лише за плату.

7.15 «Місце для огляду автомобілів». Означає, що на майданчику, позначеному знаками 5.38 або 6.15, є естакада або оглядова канава.

7.16 «Сліпі пішоходи». Означає, що пішохідним переходом користуються сліпі громадяни. Застосовується із знаками 1.32, 5.35.1, 5.35.2 і світлофорами.

7.17 «Інваліди». Означає, що дія знака 5.38 поширюється лише на мотоколяски і автомобілі, на яких встановлено розпізнавальний знак «Інвалід» відповідно до вимог цих Правил.

7.18 «Крім інвалідів». Означає, що дія знака не поширюється на мотоколяски і автомобілі, на яких встановлено розпізнавальний знак «Інвалід» відповідно до вимог цих Правил. Застосовується із знаками 3.1, 3.34–3.38.

7.19 «Обмеження тривалості стоянки». Визначає максимальну тривалість перебування транспортного засобу на стоянці, позначеній знаками 5.38 і 5.39.

7.20 «Діє від ...». Позначає дату (день, місяць, рік), з якої набирають чинності вимоги дорожнього знака. Табличка встановлюється за 14 днів до початку дії знака і знімається через місяць після того, як почав діяти знак.

7.21.1–7.21.4 «Вид небезпеки». Табличка встановлюється із знаком 1.39 та інформує про можливий вид дорожньо-транспортної пригоди.

7.22 «Лижники». Ділянка дороги проходить поблизу гірськолижних трас або трас інших зимових видів спорту.

Таблички розміщуються безпосередньо під знаками, з якими вони застосовуються. Таблички 7.2.2–7.2.4, 7.8 у разі розташування знаків над проїзною частиною, узбіччям або тротуаром, розміщуються збоку від знаків.

Розмітка поділяється на групи та види. Установлено дві групи розмітки: *горизонтальна* (рисунок додатку 2) і *вертикальна*. Горизонтальна розмітка поділяється на поздовжню, поперечну та інші види (стрілки, острівці, знаки і т.п.).

Горизонтальна розмітка може бути *постійною* і *тимчасовою*. Тимчасова має пріоритет над постійною розміткою та регламентує порядок руху транспортних засобів по проїзній частині. Тимчасова дорожня розмітка має помаранчевий колір і виконується матеріалами, які дозволяють її швидко

видалення. При влаштуванні тимчасової розмітки видаляти постійну не потрібно.

Вертикальна розмітка являє собою сполучення чорного і білого кольорів (червоного з білим – для світлоповертальних елементів).

1. Горизонтальна розмітка

Лінії горизонтальної розмітки мають білий колір.

Синій колір має лінія 1.1, якщо нею позначаються майданчики для паркування, відведені на проїзній частині.

Жовтий колір мають лінії 1.4, 1.10.1, 1.10.2, 1.17, а також лінія 1.2, якщо нею позначаються межі смуги для руху маршрутних транспортних засобів.

Червоно-білий колір мають лінії 1.14.3–1.14.5, 1.15.

Оранжевий колір мають лінії тимчасової розмітки.

Розмітка 1.25–1.28 дублює зображення знаків.

Горизонтальна розмітка має таке значення:

1.1 вузька суцільна лінія, розмітка 1.1

(вузька суцільна лінія) – поділяє транспортні потоки протилежних напрямків і позначає межі смуг руху на дорогах; позначає межі ділянок проїзної частини, на які в'їзд заборонено; позначає межі місць для стоянки транспортних засобів, майданчиків для паркування і край проїзної частини доріг, не віднесених за умовами руху до автомагістралей;

1.2 широка суцільна лінія, розмітка 1.2

(широка суцільна лінія) – позначає край проїзної частини на автомагістралях або межі смуги для руху маршрутних транспортних засобів. У місцях, де на смугу маршрутних транспортних засобів дозволено заїзд іншим транспортним засобам, ця лінія може бути переривчастою;

1.3 розмітка 1.3

– поділяє транспортні потоки протилежних напрямків на дорогах, які мають чотири і більше смуг руху;

1.4 розмітка 1.4

– позначає місця, де заборонено зупинку та стоянку транспортних засобів. Застосовується самостійно або в поєднанні із знаком «Зупинку заборонено» (3.34) і наноситься біля краю проїзної частини або по верху бордюру;

1.5 розмітка 1.5

– поділяє транспортні потоки протилежних напрямків на дорогах, які мають дві або три смуги; позначає межі смуг руху, за наявності двох і більше смуг, призначених для руху в одному напрямку;

1.6 лінія наближення, розмітка 1.6

(лінія наближення – переривчаста лінія, в якій довжина штрихів утричі перевищує проміжки між ними) – попереджає про наближення до розмітки 1.1 або 1.11, яка поділяє транспортні потоки протилежних або попутних напрямків;

1.7 розмітка 1.7

(переривчаста лінія з короткими штрихами і рівними їм проміжками) – позначає смуги руху в межах перехрестя;

1.8 широка переривчаста лінія, розмітка 1.8

(широка переривчаста лінія) – позначає межу між перехідно-швидкісною смугою і основною смугою проїзної частини (на перехрестях, перехрещеннях доріг на різних рівнях, у зоні автобусних зупинок тощо);

1.9 розмітка 1.9

– позначає межі смуг руху, на яких здійснюється реверсивне регулювання; поділяє транспортні потоки протилежних напрямків (при вимкнених реверсивних світлофорах) на дорогах, де здійснюється реверсивне регулювання;

1.10.1 розмітка 1.10.1

– позначає місця, де заборонено стоянку. Застосовується самостійно або в сполученні із знаком «Стоянку заборонено» (3.35) і наноситься біля краю проїзної частини або по верху бордюру;

1.10.2 розмітка 1.10.2

– позначає місця, де заборонено стоянку. Застосовується самостійно або в сполученні із знаком «Стоянку заборонено» (3.35) і наноситься біля краю проїзної частини або по верху бордюру.

1.11 розмітка 1.11

– поділяє транспортні потоки протилежних або попутних напрямків на ділянках доріг, де перестроювання дозволено лише з однієї смуги; позначає місця, призначені для розвороту, в'їзду і виїзду з майданчиків для стоянки тощо, де рух дозволено лише в один бік;

1.12 стоп-лінія, розмітка 1.12

– позначає місце, де водій повинен зупинитися за наявності знака «Проїзд без зупинки заборонено» (2.2) або при сигналі світлофора чи регулювальника, що забороняє рух;

1.13 стоп-лінія, розмітка 1.13

– позначає місце, де водій повинен у разі потреби зупинитися і дати дорогу транспортним засобам, що рухаються по перехрещуваній дорозі;

1.14.1 «зебра», розмітка 1.14.1

– позначає нерегульований пішохідний перехід;

1.14.2 розмітка 1.14.2

– позначає пішохідний перехід, де рух регулюється світлофором;

1.14.3 розмітка 1.14.3

– позначає нерегульований пішохідний перехід у місцях з підвищеною небезпекою скоєння ДТП;

1.14.4 розмітка 1.14.4

– нерегульований пішохідний перехід. Позначає місце переходу сліпих пішоходів;

1.14.5 розмітка 1.14.5

– пішохідний перехід, де рух регулюється світлофором. Позначає місце переходу для сліпих пішоходів;

1.15 розмітка 1.15

– позначає місце, де велосипедна доріжка перетинає проїзну частину;

1.16.1 розмітка 1.16.1

– позначення острівців, що розділяють транспортні потоки протилежних напрямків;

1.16.2 розмітка 1.16.2

– позначення острівців, що розділяють транспортні потоки попутних напрямків;

1.16.3 розмітка 1.16.3

– позначення острівців у місцях злиття транспортних потоків;

1.16.4 розмітка 1.16.4

– позначення острівців безпеки;

1.17 розмітка 1.17

– позначення зупинок маршрутних транспортних засобів, які рухаються за установленими маршрутами;

1.18 розмітка 1.18

– позначення напрямків руху по смугах. Застосовується самостійно або в поєднанні із знаками «Напрямки руху по смугах» (5.16), «Напрямок руху по смузі» (5.18)

розмітка із зображенням тупика наноситься для зазначення того, що поворот на найближчу проїзну частину заборонено; розмітка, яка дозволяє поворот ліворуч з крайньої лівої смуги, дозволяє також розворот;

1.19 розмітка 1.19

– попереджає про наближення до звуження проїзної частини (ділянки, де зменшується кількість смуг руху в даному напрямку) або до лінії розмітки 1.1 чи 1.11, яка поділяє транспортні потоки протилежних напрямків. У першому випадку може застосовуватися в поєднанні із знаками «Звуження дороги» (1.5.1), «Звуження дороги» (1.5.2) «Звуження дороги» (1.5.3)

1.20 розмітка 1.20

– попереджає про наближення до розмітки 1.13;

1.21 напис «СТОП», розмітка 1.21

– попереджає про наближення до розмітки 1.12, коли вона застосовується в поєднанні із знаком «Проїзд без зупинки заборонено» (2.2)

1.22 розмітка 1.22

– попереджає про наближення до місця, де встановлено пристрій примусового зниження швидкості руху транспортних засобів;

1.23 розмітка 1.23

– позначення номера дороги;

1.24 розмітка 1.24

– позначення смуги проїзної частини, призначеної виключно для руху транспортних засобів, які рухаються за установленими маршрутами (автобуси, тролейбуси);

1.25 розмітка 1.25

– дублювання на покритті знаку «Пішохідний перехід»;

1.26 розмітка 1.26

– дублювання знаку на покритті «Інша небезпека (аварійно небезпечна ділянка)»;

1.27 розмітка 1.27

– дублювання знаку на покритті «Обмеження максимальної швидкості»;

1.28 розмітка 1.28

– дублювання знаку «Місце стоянки»»

1.29 розмітка 1.29

– позначає доріжку для велосипедистів;

1.30 розмітка 1.30

– розмітка позначає місця стоянки транспортних засобів, які перевозять інвалідів чи на яких встановлено розпізнавальний знак "Інвалід".

Лінії 1.1 і 1.3 перетинати забороняється. Якщо лінією 1.1 позначено місце стоянки, майданчик для паркування або край проїзної частини, суміжний з узбіччям, цю лінію перетинати дозволяється. Як виняток, за умови забезпечення безпеки дорожнього руху, дозволяється перетинати лінію 1.1 для об'їзду нерухомої перешкоди, розміри якої не дають змоги здійснити її безпечний об'їзд, не перетинаючи цю лінію, а також обгону поодиноких транспортних засобів, що рухаються із швидкістю менше 30 км/год.

Лінію 1.2 дозволяється перетинати в разі вимушеної зупинки, якщо цією лінією позначено край проїзної частини, суміжний з узбіччям.

Лінії 1.5–1.8 перетинати дозволяється з будь-якого боку.

На ділянці дороги між реверсивними світлофорами лінію 1.9 дозволяється перетинати, якщо вона розташована праворуч від водія.

При ввімкнених сигналах зеленого кольору у реверсивних світлофорах лінію 1.9 дозволяється перетинати з будь-якого боку, якщо вона поділяє смуги, по яких рух дозволено в одному напрямку. У разі вимкнення реверсивних світлофорів водій повинен негайно перестроїтися праворуч за лінію розмітки 1.9.

Лінію 1.9, що розміщена ліворуч, при вимкнених реверсивних світлофорах перетинати забороняється. Лінію 1.11 дозволяється перетинати тільки з боку її переривчастої частини, а з боку суцільної – лише по завершенні обгону чи об'їзду перешкоди.

2. Вертикальна розмітка

Смуги вертикальної розмітки мають чорно-білий колір. Червоно-білий колір мають смуги 2.3. Жовтий колір має лінія 2.7.

Вертикальна розмітка позначає:

2.1 – торцеві частини штучних споруд (парапетів, опор освітлення, шляхопроводів та ін.);

2.2 – нижній край штучної споруди;

2.3 – вертикальні поверхні щитів, які встановлюють під знаками 4.7-4.9, чи початкові або кінцеві елементи дорожніх огорожень. Нижній край смуг розмітки позначає бік, з якого необхідно об'їжджати перешкоду;

2.4 – напрямні стовпчики;

2.5 – бокові поверхні огорожень доріг на заокругленнях малого радіуса, крутих спусках, інших небезпечних ділянках;

2.6 – бордюри напрямного острівця та острівця безпеки;

2.7 – бордюри в місцях, де заборонено стоянку транспортних засобів.

Практичне заняття 3. Дорожньо-транспортні пригоди та їхні причини

Мета: ознайомитися з причинами дорожньо-транспортних пригод

Зміст заняття

Значення складових системи «водій – автомобіль – дорога – середовище»

Ефективно працювати будь-яка людина може на машині (обладнанні) і виконувати відповідну роботу при умові, якщо машина (обладнання) пристосована до можливостей людини. У системах «людина – машина» до людини пред'являються вимоги, які визначаються специфікою роботи, яка виконується в даній системі.

При визначенні ефективної роботи водія система «людина (водій) – автомобіль – дорога – середовище» об'єднанні в одне єдине ціле (рис. 3.1).

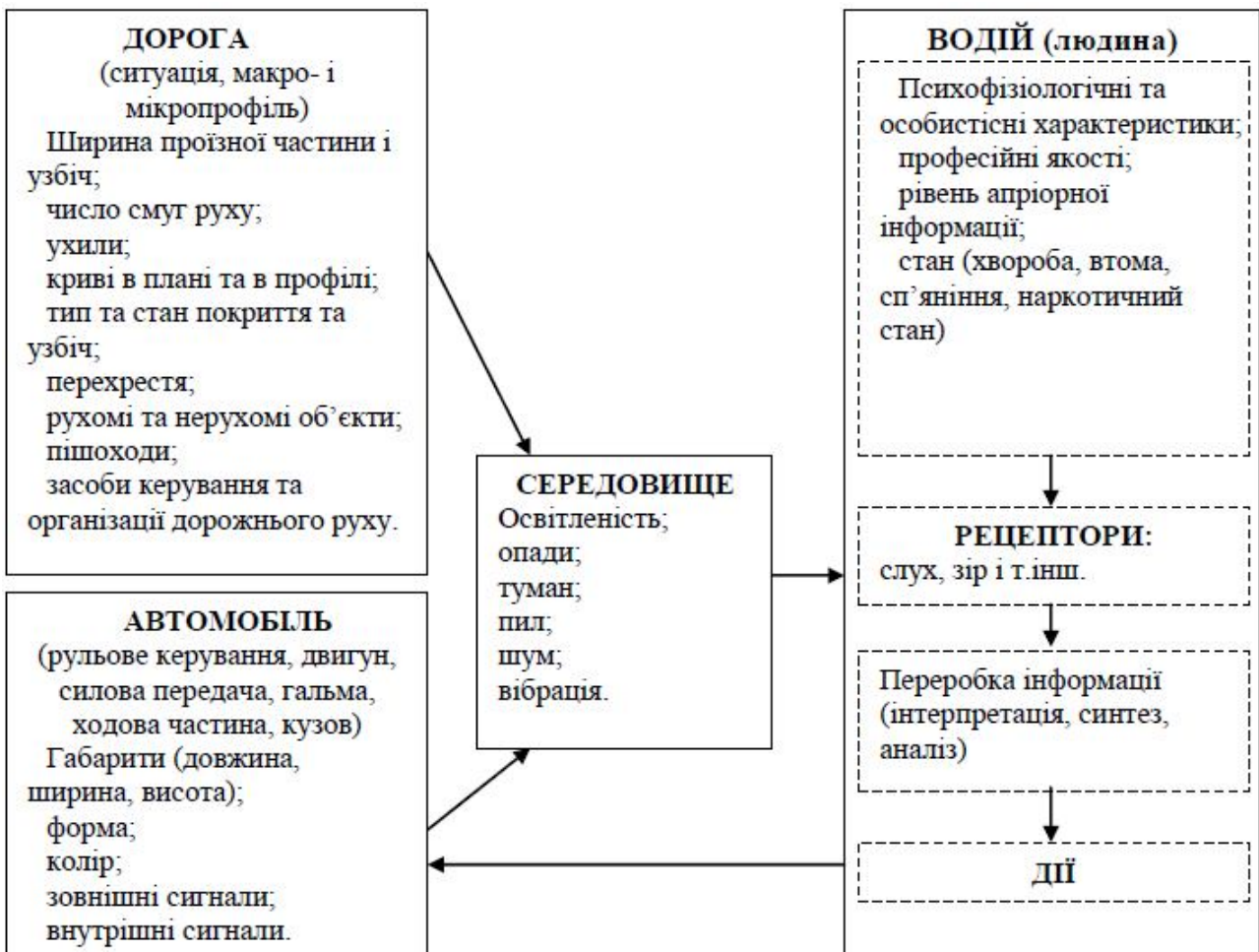

Рисунок 3.1 – Система «водій – дорога – навколишнє середовище»

Для повного розуміння психологічних особливостей водія недостатньо тільки вивчити окремі психічні процеси, що супроводжують його діяльність, необхідно знати й властивості, що характеризують людину як особистість. Особистість складається з великого різноманіття якостей, взаємозалежних між собою. Це здібності, інтереси, темперамент, характер, схильності, ставлення до своєї професії, інших видів діяльності, суспільна робота і т.д. Особистісні якості водія багато в чому визначають його професійні якості, що підтверджується існуючим висловом: «Людина керує автомобілем так, як вона живе». Водій постійно сприймає великий обсяг інформації про характер і режим руху всіх його учасників, про стан, параметри дороги; про стан навколишнього середовища; наявність засобів регулювання; стан вузлів, агрегатів, механізмів автомобіля. Головною ланкою системи «водій – автомобіль – дорога» є водій оператор цієї системи.

Весь процес від сприйняття до дії вимагає певних затрат часу, якого часто може не вистачати, якщо врахувати швидкість зміни ДТС. У цьому випадку водій може зробити неправильні дії через наступне:

- дефіцит часу на весь процес сприйняття інформації (наприклад, об'єкт виявлений, проте ДТП запобігти не вдалося, оскільки не реалізована решта етапів: переробка інформації, аналіз тощо);

- помилки в інтерпретації початкової інформації (псевдоінформація). Наприклад, сигнал покажчика повороту автомобіля прийнятий за сигнал гальмування;

- помилки в проведенні ситуативного аналізу при правильній інтерпретації (наприклад, водій при наближенні до перехрестя вирішив, що жовтий сигнал світлофора, що горить, зміниться на зелений, проте включився червоний);

- невірно ухвалене рішення (наприклад, замість маневру, єдино необхідного в даній дорожньо-транспортній ситуації, водій приймає рішення екстрено гальмувати);

- помилкову дію (наприклад, приймає правильне рішення провести екстрене гальмування, проте водій помилково натискає на педаль управління подачею палива, збільшуючи тим самим швидкість руху автомобіля).

Необхідно відзначити, що перераховані причини можуть з'явитися, крім того, через психічний стан водія в даний момент, відсутністю або недостатністю досвіду, навиків водіння та ін. От чому водієві при керуванні автомобілем важливо зберігати тривалий час оптимальний психічний стан (по І.П. Павлову – нормальне, бадьоре), при якому найшвидше і якісно протікає весь процес від сприйняття інформації до здійснення відповідних дій в постійно змінних дорожньо-транспортних ситуаціях. Відхилення в ту або іншу сторону від оптимального психічного стану (збудження або депресія) ускладнює процес сприйняття й переробки інформації та тим самим збільшує вірогідність помилкових дій водія. Психічні властивості людей не однакові. На психічні властивості людини більшою мірою впливають чинники навколишнього середовища, які діють на нервову систему, змінюють швидкість протікання психічних процесів.

Типові помилки водія

Найбільш масовими видами дорожньо-транспортних подій є наїзди транспортних засобів на пішоходів, зіткнення й перекидання, а також важкі дорожньо-транспортні події при роз'їзді в темний час доби. Дослідження цих видів подій дозволяють зробити важливі висновки та рекомендації, необхідні для профілактичної роботи з водіями. Аналіз показує, що ДТП виникають при цілком визначених обставинах, що постійно повторюються.

Наїзди на пішоходів

Аналіз показує, що 80 % цих ДТП відбулися, коли пішоходи переходили вулицю або дорогу справа наліво по ходу руху автомобіля. Це пояснюється, по-перше, тим, що рух пішоходів відбувається дуже близько від правої сторони по ходу руху автомобіля. Тому водій не завжди має можливість попередити подію. По-друге, проїзна частина краще всього є видимою з лівого боку по ходу руху. Відповідно, коли пішохід перетинає проїзну частину зліва направо по ходу руху автомобіля, його краще видно водію, який має більше можливості (за часом) для запобігання наїзду. Певна частина пішоходів або не знає, або не виконує правила руху, нехтуючи ними. Спостереження за поведінкою пішоходів ще на підступах до проїзної частини – одне з основних завдань водія при русі в містах й інших населених пунктах. Найбільшу увагу водіям потрібно звертати на пішоходів, які знаходяться з правого боку по ходу руху автомобіля. Це не означає, що пішоходів, які знаходяться зліва на тротуарі (узбіччі), можна упускати з поля зору. Досить часто причинами наїздів на пішоходів є неуважність водіїв при об'їзді тих, які стоять, або пішоходів, які йдуть в тому ж напрямі, не попереджені про наближення транспортних засобів і, не озирнувшись, раптово змінили напрям руху.

У подібних обставинах водії вважають, що безпека руху буде забезпечена самим пішоходом. На жаль, це є типова помилка водія.

Багато водіїв у своїх поясненнях співробітникам дорожньої поліції про ДТП, пов'язані з наїздом на пішохода, вказують, що причиною тієї або іншої події стала раптова поява пішоходів на проїзній частині. Проте відповідно до вимог правил дорожнього руху водії зобов'язані бути уважними до навколишнього оточення та його змін. Звичайно, пішохід не може раптово з'явитися на проїзній частині, оскільки, перш ніж там опинитися, він повинен спочатку перейти пішохідну доріжку (тротуар) у певному напрямі.

При уважному спостереженні (око людини забезпечує видимість в секторі 120° без зміни положення корпусу або голови) водій може помітити, що пішохід, ще знаходячись на тротуарі, різко змінює напрям руху. Звичайне це вказує на його намір перейти вулицю.

Особливої обережності потрібно дотримуватися при появі дітей у полі зору водія. Якщо діти вже знаходяться на проїзній частині, водій зобов'язаний зупинитися й пропустити їх у потрібному напрямі. В окремих ситуаціях неуважного пішохода заздалегідь необхідно попередити звуковим сигналом і, якщо він на нього не реагує, понизити швидкість руху і збільшити боковий інтервал між автомобілем та пішоходом з тим, щоб при необачних діях пішохода можна було б запобігти наїзду.

Абсолютно очевидно: пасажирські транспортні засоби, що стоять на зупинці, постійно створюють аварійну ситуацію для інших проїжджаючих транспортних засобів, закриваючи оглядовість водія у бік пішохідного руху (тротуарів), а пішоходам – у бік проїжджаючих транспортних засобів. У цих випадках ПДР рекомендують водіям дотримуватися особливої обережності.

У середньому кожен восьмий випадок наїзду на пішохода здійснений при роз'їзді транспортних засобів в світлий час доби, коли пішохід намагався переходити проїжджу частину вулиці, ззаду проїжджаючого транспортного засобу. При аналізі таких наїздів на пішоходів водії вважають, що з їхньої сторони при вказаних обставинах порушень ПДР не було і не могло бути. Проте ці водії неправильно розуміють обставини вказаних ДТП: якби водій перед роз'їздом звертав особливу увагу на ту ділянку полотна дороги (вулиці), видимість на якій буде перекрита зустрічним автомобілем безпосередньо в момент роз'їзду, він зміг би в багатьох випадках уникнути такої події. На жаль, дуже часто при об'їзді пасажирських транспортних засобів, що стоять на зупинці та їхньому роз'їзді, потерпілими є діти.

Зіткнення транспортних засобів

Аналіз причин виникнення зіткнень транспортних засобів показав, що кожен 10-й випадок відбувається при обгоні транспортного засобу, що їде попереду, кожен 12-й – при об'їзді автомобіля, що стоїть або іншої перешкоди, а кожен 3-й випадок – при русі транспортного засобу в крайньому лівому ряду. Основними причинами зіткнень транспортних засобів є неправильний розрахунок при об'їзді та обгоні транспортних засобів, виїзд на зустрічну смугу дороги при русі в крайньому лівому ряду, самовпевненість водіїв. Однією з причин зіткнення транспортних засобів є також відсутність на рівних, прямих ділянках доріг вісьової лінії, орієнтуючись по якій, водій не виїжджає на смугу зустрічного руху.

Оцінка швидкості, відстані, дотримання інтервалів при зустрічному роз'їзді, обгоні й об'їзді перешкод – вирішальні умови безпечного водіння автомобіля. При зустрічному роз'їзді особливу увагу потрібно звертати:

на ділянку по лівій стороні дороги, видимість на якій буде перекрита у момент роз'їзду, звідки можливий раптовий вихід пішохода на проїжджу частину;

на правильність вибору інтервалу для безпечного роз'їзду із зустрічним транспортним засобом.

Окрім дотримання інших елементів при обгоні, необхідними умовами забезпечення безпеки руху є оцінка швидкості та відстані до автомобіля, що наближається з протилежного напрямку, вибір правильного інтервалу між автомобілем, що обганяє й автомобілем, що йде на обгін, оглядовість ділянки дороги, перекритої транспортним засобом, що обганяє.

Перекидання транспортних засобів

Дослідження обставин, при яких виникають перекидання транспортних засобів, свідчать, що переважна більшість цих подій виникають через неправильні прийоми водіння автомобіля, а саме: рух на ухилах із вимкненою коробкою передач, виїзд на слизьке узбіччя, застосування гальмування при

ковзкості дорожнього покриття, різке маневрування і т.д. Дослідження також показують, що водії не завжди усвідомлюють можливі наслідки, коли керують автомобілем на узвозах і ухилах без включеної коробки передач навіть тоді, коли виїжджають на слизьке узбіччя. У таких випадках вони застосовують гальмування. Це пояснюється тим, що при вказаних обставинах не завжди виникають дорожньо-транспортні події, тому у водіїв зароджується впевненість у відсутності небезпеки.

Забруднена або обмерзла проїжджа частина – аварійні умови для руху транспортних засобів. Багато водіїв неправильно вибирають швидкість руху на слизькій проїзній частині. Водії недооцінюють той факт, що дорожній пил на початку дощу створює на дорозі плівку, яка значно знижує зчеплення колеса із покриттям дороги. Тому при різкому гальмуванні або різкому маневрі автомобіль втрачає стійкість, збільшується його зупинний шлях.

Практичне заняття 4. Водіння в темний час та в різних погодних умовах

Мета: Ознайомитися з правилами водіння в темний час та в різних погодних умовах

Зміст заняття

Статистика ДТП багатьох країн показує, що в темний час доби різко підвищується небезпека руху. Незважаючи на те, що інтенсивність руху в цей період у 5...10 разів нижча, ніж у світлий час, частина ДТП складає 40...60 % від їх загальної кількості.

Із настанням темряви погіршується видимість дороги та розташованих на ній об'єктів. Фари автомобіля висвітлюють лише обмежену ділянку дороги, причому об'єкти з'являються в освітленій зоні раптово, для розпізнання їх потрібно більше часу, ніж удень. Час реакції водія вночі збільшується в середньому у 2 рази.

Події в темний час характеризуються більшою важкістю наслідків. Основною передумовою підвищення безпеки руху в темний час доби є різке зниження ефективності зорового сприйняття водіями дороги та навколишнього обстановки, обумовлюється фізіологічними особливостями зору людини. Якщо врахувати, що до 90 % інформації, на основі переробки якої відбувається оцінка обстановки, водій отримує за допомогою зору, очевидними стають зниження надійності його дій у темний період і збільшення ймовірності відмови в системі. Збільшення тяжкості наслідків ДТП у темний час доби пояснюється, таким чином, тим, що водій пізніше, ніж удень, виявляє перешкоду й не завжди встигає знизити швидкість руху, водії значно гірше сприймають обстановку, із меншою точністю оцінюють швидкість свого автомобіля і, що дуже важливо, які бувають засліплені світлом фар, а іноді й стаціонарних джерел світла.

Складність нічного водіння пов'язана як з особливостями зору людини, так і недостатнім освітленням дороги фарами. Тому для роботи в нічний час повинна бути зроблена підготовка автомобіля: перевірка світлових, сигнальних приладів, їх необхідне розміщення. Потрібно знати майбутній маршрут руху (особливості дороги, мостів, пунктів перевезення і т.д.).

У темний час доби та в умовах недостатньої видимості майже неможливо виявляти предмети. Вони відрізняються не по кольору, а по яскравості, причому яскравість об'єктів дорожньої обстановки (транспортні засоби, пішоходи) і контрастність їх щодо дороги сильно знижуються. Відстань, на якій виявляються транспортні засоби вночі, скорочується майже вдвічі порівняно зі світлим часом, однак водієві здається, що вони знаходяться на більшій відстані. Загалом у вечірні сутінки й на світанку в багатьох водіїв з'являється так званий оптичний обман. Контури предметів розмиваються, автомобілі не білого і не яскраво-жовтого кольорів зливаються з фоном і покриттям дороги. У світлі фар спотворюються предмети та нерівності дороги.

Різкі й часті зміни освітленості та яскравості предметів вимагають безперервної адаптації зору, у результаті чого очі водія швидко втомлюються.

Найбільша небезпека виникає при засліпленні водія світлом фар: видимість різко погіршується, а часто й зовсім зникає. Якщо при засліпленій водій не виконає ПДР п. 9.9. «не змінюючи смугу руху, знизити швидкість і зупинитися», то протягом часу адаптації рух автомобіля виявиться некерованим, причому навіть при малій швидкості (30...40 км/год.) автомобіль проходить 100 м і більше. У цих умовах водій може не тільки не побачити небезпеку або перешкоду, але й не витримати траєкторію руху автомобіля. Як правило, він стежить лише за тим, щоб рульове колесо не змінювали положення. Однак автомобіль здатний змінити траєкторію без участі водія і вийти за межі дороги. Найбільше піддається засліпленню втомлений водій.

Аварійність уночі зростає, зокрема через ослаблення контролю за рухом. Зниження інтенсивності руху породжує у багатьох водіїв упевненість у тому, що можна рухатися з більш високою швидкістю й вільніше маневрувати, ніж удень, а послаблення контролю породжує почуття безкарності.

У темний час та в умовах недостатньої видимості водій більшу частину часу перебуває в стані підвищеної емоційної напруженості, тому він набагато швидше втомлюється, ніж у світлий час.

Основні прийоми керування автомобілем уночі

Для роботи на автомобілі вночі потрібно ретельно готуватися. Усунення технічної несправності в дорозі в темний час доби вимагає багато часу; не просто виявити й усунути причину несправності особливо таку, як підтікання масла або охолоджуючої рідини. Якщо неакуратно укладений інструмент, пристосування, то в темряві або в холодну пору року під дощем водій витратить багато часу на їх пошук.

Особливу увагу необхідно приділити очищенню, перевірці комплектності і справності освітлювальних приладів, склоочисників і скло змивачів. Перевірку і регулювання світла фар необхідно робити хоча б 1 раз на рік.

Крім того, водій повинен більш ретельніше, ніж для щоденного рейсу, вивчити майбутній маршрут для полегшення орієнтування на шляху.

Швидкість руху в темний час доби майже в усіх випадках повинна бути меншою, ніж вдень. Її необхідно обирати так, щоб зупиночний шлях автомобіля був меншим ніж відстань видимості.

При русі вночі необхідно уважно стежити за сигналами транспортних засобів, що їдуть попереду, сигналами, огороженнями, дорожніми знаками і, що, позначаються світловими сигналами, місцями зупинок, стоянок ТЗ, своєчасно перемикаючи світло в фарах при роз'їздах, періодично протирати скло фар, сигнальних ліхтарів. Особливо небезпечна поїздка для водія в ранкові години через схильність людини до сну. У цей час корисними можуть бути короткі зупинки для розминки поза кабіною, а при русі не буде зайвим робота приймача з музичними приборами.

Статистика ДТП свідчить, що на темний час доби припадає майже половина всіх ДТП із найбільш тяжкими наслідками, хоча кількість ДТП через несприятливі погодні умови також відносно немала, якщо брати до уваги їх тривалість по часу протягом року.

До основних дефектів доріг, що впливатимуть на безпеку руху належать: незадовільно обладнані перехрестя, покриття доріг із малим коефіцієнтом зчеплення, незадовільний стан дорожнього покриття, незадовільна забезпеченість дорожніми засобами регулювання (знаки, розмітка, світлофори), небезпечні придорожні перешкоди, відсутність огорожень доріг.

Дії водія під час заносу автомобіля

Стабілізація автомобіля при втраті стійкості і керованості.

Занос – бічне ковзання передніх коліс – найчастіше виникає при екстрених маневрах і проходженні повороту на критичній швидкості.

Факторами, що впливають на це явище, можуть бути: профіль дороги (негативний ухил), боковий вітер, надмірний або недостатній тиск у шинах, низький коефіцієнт зчеплення. Явище заносу пов'язано з тим, що бічна сила перевищує силу зчеплення шини з дорогою. На задньоприводному автомобілі повернені передні колеса створюють ефект гальмування, а штовхають задні надмірною силою. Для передньоприводного автомобіля характерний знос передніх коліс через надлишок або нестачу тяги при надмірних кутах повороту коліс.

Занос передніх коліс слід розглядати як результат грубої помилки водія, тому що він завжди супроводжується частковою втратою керованості.

Звуковим попередженням про значну помилку є гучний сигнал передніх коліс на сухому покритті. Тому «пищання» автомобіля на поворотах (що зазвичай характерно для кіно, бойовиків і детективної літератури) свідчить про низький професійний рівень водія.

Небезпека заносу полягає у рефлекторній реакції багатьох водіїв реагувати на часткову втрату керованості різким гальмування. Блокування передніх коліс при заносі повністю позбавляє водія можливості керувати автомобілем і призводить до ковзання на заблокованих колесах. Більша частина ДТП із тяжкими наслідками на поворотах пов'язана з цим явищем, і розглядати чорний слід на асфальті, що є на узбіччі або зустрічній смузі, слід як «розпис страху» і відмову від управління через шокостан.

Припинити або зменшити занос передніх коліс можна двома способами: або збільшити завантаження передніх коліс, або зменшити їх кут повороту, щоб від ковзання перейти до кочення.

Рекомендується декілька прийомів безпеки при заносі:

1. Гальмування двигуном на постійній передачі.
2. Гальмування двигуном на понижуючій передачі.
3. Легке пригальмовування лівою ногою для збільшення завантаження переднього зовнішнього колеса. Режим гальмування плавний, із постійним гальмівним зусиллям, виключає блокування коліс.
4. Вирівнювання керованих коліс (якщо це дозволяють ситуація та ширина проїзної частини).
5. Вирівнювання та повторний вхід із завантаженням передніх коліс.

Майже завжди занос слід розглядати як наслідок помилки у прогнозуванні ситуації або в управлінні. Профілактикою заносу слід вважати випереджаюче завантаження передніх коліс і вибір оптимальної швидкості

входу в дугу. При екстрених маневрах знесення може виникати в результаті різкого руління, гальмування та комбінації цих дій. Бажане вироблення плавних навичок, що виключає різкий початок як у рулінні, так і у гальмуванні, незважаючи на дефіцит часу в критичній ситуації.

Щоб повернути автомобілю керованість, втрачену при заносі передніх коліс в повороті: виконайте повторний вхід (спочатку вирівняйте колеса, а потім знову поверніть їх); завантажте зовнішнє переднє колесо будь-яким доступним способом (гальмуванням двигуном, легким підгальмуванням лівою ногою, включенням понижуючої передачі).

2 САМОСТІЙНА РОБОТА

2.1 Загальні відомості

В ході вивчення дисципліни «Автомобільна підготовка» робочою програмою дисципліни передбачено самостійне вивчення окремих питань згідно зі змістом і тематикою дисципліни. Самостійна робота є складовою частиною навчального процесу на рівні підготовки магістрів і сприятиме розвитку навичок до самостійного вирішення питань .

Мета самостійної роботи – доповнення і закріплення знань, набутих за час вивчення теоретичного курсу, активізація творчих здібностей студентів, розвиток навичок роботи з нормативними джерелами, а також підготовка до самостійного вирішення питань безпечної експлуатації автомобільного транспорту.

2.2 Рекомендації до самостійної роботи

Тема 1 Класифікація, індексація та загальна будова автомобілів

План самостійного опрацювання

1. Основні поняття керування автомобілем.
2. Основи стратегії і тактики керування.

Перелік питань для самоконтролю

1. Стратегія керуванням автомобілем.
2. Тактика керуванням автомобілем.
3. Прийняття рішення.
4. Техніка керування автомобілем.
5. Надійність водія.
6. Концентрація уваги (зібраність).
7. Передбачливість (готовність).
8. Впевненість.
9. Емоції.
10. Етика поведінки учасників дорожнього руху.
11. Тягові властивості.
12. Гальмівні властивості.

Література

1. Собкарь А. О. Основи безпеки дорожнього руху : навч. посібник / А. О. Собкарь, Я. Д. Холмянський, С. М. Тараненко ; за ред. В. М. Безчасного. – Київ : Знамя, 2007. – 312 с.
2. Лях М. А. Основи керування автомобілем та безпека дорожнього руху : навч. посібник для ВНЗ / М. А. Лях, О. С. Дем'янюк, О. А. Бешун. – Київ : ВІКНУ, 2011. – 368 с.

Тема 2 Будова основних систем і механізмів автомобіля

План самостійного опрацювання

1. Роботи, що виконуються під час технічного обслуговування машин
2. Особливості проведення технічного обслуговування.

Перелік питань для самоконтролю

1. Загальні положення по технічному обслуговуванні автомобілів
2. Призначення і правила користування комплектом інструменту водія
3. Контрольний огляд автомобіля перед виходом з парку.
4. Контрольний огляд автомобіля в дорозі.
5. ТО-1.
6. ТО-2.
7. Додаткові роботи при сезонному технічному обслуговуванні при підготовці автомобіля до літньої експлуатації.
8. Додаткові роботи при сезонному технічному обслуговуванні при підготовці автомобіля до зимової експлуатації.
9. Безпека проведення робіт по технічному обслуговуванню.

Література

1. Пахарев С. О. Загальна будова автомобіля : посібник з дисципліни «Автомобільна техніка» / С. О. Пахарев, Р. Ф. Сапожников, О. Я. Терещенко ; за ред. С. О. Пахарєва. – Київ : ВПЦ «Київський університет», 2010. – 392 с.

Тема 3 Базові шасі, будова, особливості конструкцій, використання та технічне обслуговування автомобілів ЗІЛ, Урал, КраЗ, КаМАЗ

План самостійного опрацювання

1. Загальні положення щодо транспортування автомобілів транспортом.
2. Особливості транспортування автомобілів транспортом.

Перелік питань для самоконтролю

1. Загальні положення щодо транспортування автомобілів залізничним транспортом.
2. Організація транспортування автомобілів залізничним транспортом.
3. Правила безпеки під час транспортування автомобілів залізничним транспортом.
4. Загальні положення щодо транспортування автомобілів автомобільним транспортом.
5. Організація транспортування автомобілів автомобільним транспортом.
6. Правила безпеки під час транспортування автомобілів автомобільним транспортом.

7. Загальні положення щодо транспортування автомобілів водним транспортом.
8. Організація транспортування автомобілів водним транспортом.
9. Правила безпеки під час транспортування автомобілів водним транспортом.
10. Загальні положення щодо транспортування автомобілів повітряним транспортом.
11. Організація транспортування автомобілів повітряним транспортом.
12. Правила безпеки під час транспортування автомобілів повітряним транспортом.

Література

1. Пахарев С. О. Загальна будова автомобіля : посібник з дисципліни «Автомобільна техніка» / С. О. Пахарев, Р. Ф. Сапожников, О. Я. Терещенко ; за ред. С. О. Пахарева. – Київ : ВПЦ «Київський університет», 2010. – 392 с.

Тема 4 Обов'язки і права учасників дорожнього руху.

План самостійного опрацювання

1. Обов'язки учасників дорожнього руху.
2. Права учасників дорожнього руху.

Перелік питань для самоконтролю

1. Посадка пасажирів.
2. Обов'язки пасажирів.
3. Що забороняється пасажирам?
4. Вимоги до велосипедистів.
5. Права велосипедистів.
6. Що забороняється велосипедистам.
7. Вимоги до осіб, які керують гужовим транспортом.
8. Що забороняється особам, які керують гужовим транспортом.
9. Особливості регулювання дорожнього руху.
10. Сигнали регулювальника.
11. Сигнали світлофора.

Література

1. Правила дорожнього руху України.

Тема 5 Основні вимоги Правил дорожнього руху

План самостійного опрацювання

1. Зміст вимог Правил дорожнього руху.
2. Застосування вимог Правил дорожнього руху.

Перелік питань для самоконтролю

1. Швидкість руху.
2. Дистанція, інтервал, зустрічний роз'їзд.
3. Обгін.
4. Зупинка і стоянка.
5. Проїзд перехресть.
6. Регульовані перехрестя.
7. Нерегульовані перехрестя.
8. Переваги маршрутних транспортних засобів.
9. Проїзд пішохідних переходів і зупинок транспортних засобів.
10. Користування зовнішніми світловими приладами.
11. Рух через залізничні переїзди.
12. Перевезення пасажирів.
13. Перевезення вантажу.
14. Буксирування та експлуатація транспортних составів.
15. Навчальна їзда.
16. Рух транспортних засобів у колонах.
17. Рух у житловій та пішохідній зоні.
18. Рух по автомагістралях і дорогах для автомобілів.
19. Рух по гірських дорогах і на крутих спусках.
20. Міжнародний рух.

Література

1. Правила дорожнього руху України.

Тема 6 Основи безпеки руху автомобіля

План самостійного опрацювання

1. Поняття про першу долікарську допомогу при ДТП.
2. Надання першої долікарської допомоги при ДТП.

Перелік питань для самоконтролю

1. Коли саме водій, причетний до дорожньо-транспортної пригоди, зобов'язаний доставити потерпілого в найближчий лікувальний заклад на своєму транспортному засобі?
2. Які дані повинен повідомити водій, який доставив потерпілого до лікувального закладу?
3. Яку відповідальність несе водій, що зник із місця пригоди, в якій постраждали люди?
4. Яку помилку при наданні допомоги можна вважати фатальною, яка призводить до летального наслідку?
5. Що потрібно робити в першу чергу, якщо потерпілий знаходиться без свідомості?
6. Що таке стан клінічної смерті?

7. Що таке соціальна смерть?
8. Що таке кома?
9. Що таке термінальний стан людини?
10. Що таке біологічна смерть?
11. Що таке реанімація?

Література

1. Собкарь А. О. Основи безпеки дорожнього руху : навч. посібник / А. О. Собкарь, Я. Д. Холмянський, С. М. Тараненко ; за ред. В. М. Безчасного. – Київ : Знамя, 2007. – 312 с.
2. Лях М. А. Основи керування автомобілем та безпека дорожнього руху : навч. посібник для ВНЗ / М. А. Лях, О. С. Дем'янюк, О. А. Бешун. – Київ : ВІКНУ, 2011. – 368 с.

Тема 7 Психофізіологічні основи праці водія автомобіля

План самостійного опрацювання

1. Поняття про методи прищеплення навичок безпечного керування автомобілем.
2. Застосування методи прищеплення навичок безпечного керування автомобілем.

Перелік питань для самоконтролю

1. Ситуаційне навчання.
2. Вирішення ситуаційних задач руху транспорту.
3. Маневреність.
4. Параметри транспортного потоку.
5. Вплив основних факторів на маневреність автомобіля.
6. Обґрунтування вибору параметрів руху автомобілів у взаємозв'язку з характеристиками транспортних потоків.
7. Формування потоку автомобілю на міських вулицях і дорогах.
8. Рух в щільному транспортному потоці.
9. Дії в небезпечних дорожньо-транспортних ситуаціях.

Література

1. Собкарь А. О. Основи безпеки дорожнього руху : навч. посібник / А. О. Собкарь, Я. Д. Холмянський, С. М. Тараненко ; за ред. В. М. Безчасного. – Київ : Знамя, 2007. – 312 с.
2. Лях М. А. Основи керування автомобілем та безпека дорожнього руху : навч. посібник для ВНЗ / М. А. Лях, О. С. Дем'янюк, О. А. Бешун. – Київ : ВІКНУ, 2011. – 368 с.

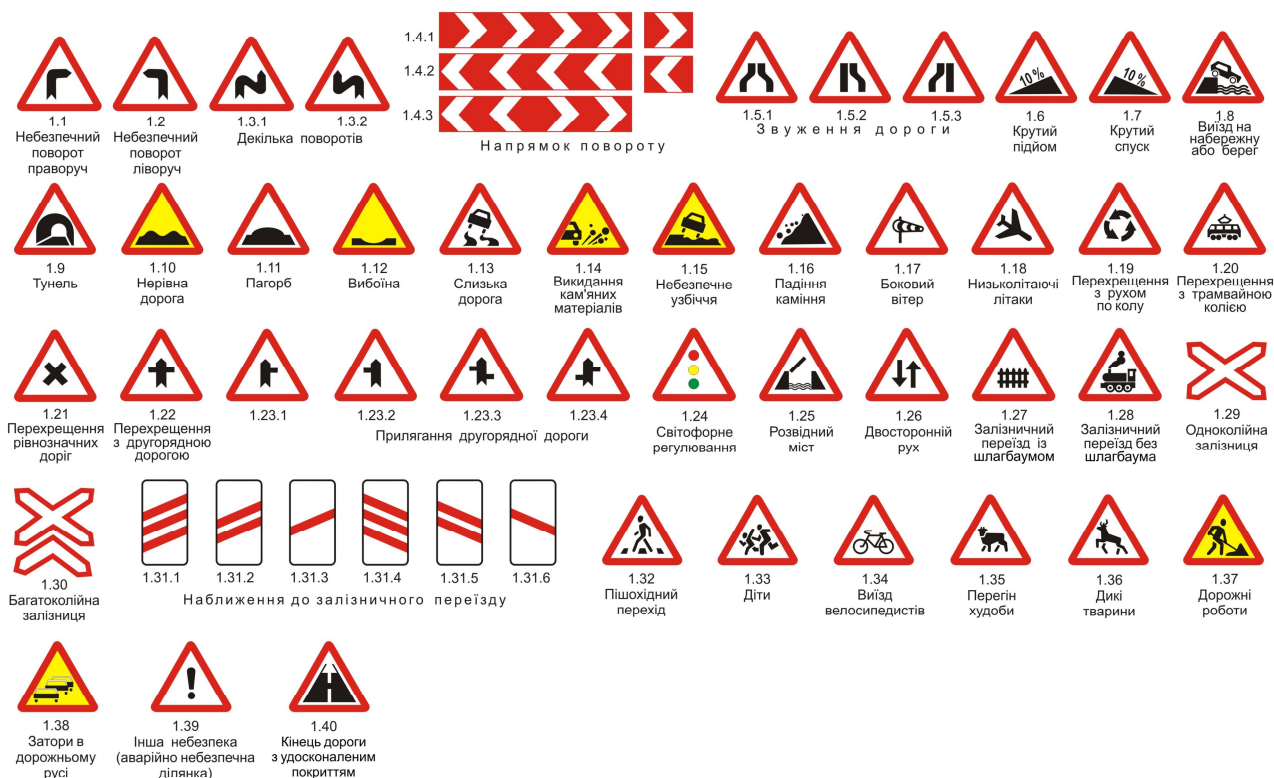
2.3 Вказівки до самостійної роботи

Вивчення рекомендованого для самостійної роботи матеріалу повинно виконуватися послідовно. Самостійна робота повинна відбуватися паралельно з викладенням лекційного матеріалу відповідної тематики.

Вивчення кожного нормативного документу під час самостійної роботи перевіряється шляхом тестування під час проведення модуля відповідної тематики.

Дорожні знаки

1. ПОПЕРЕДЖУВАЛЬНІ ЗНАКИ

2. ЗНАКИ ПРІОРИТЕТУ

3. ЗАБОРНІ ЗНАКИ

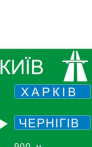

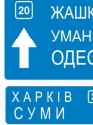

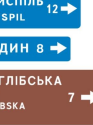

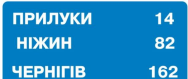

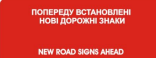

4. НАКАЗОВІ ЗНАКИ

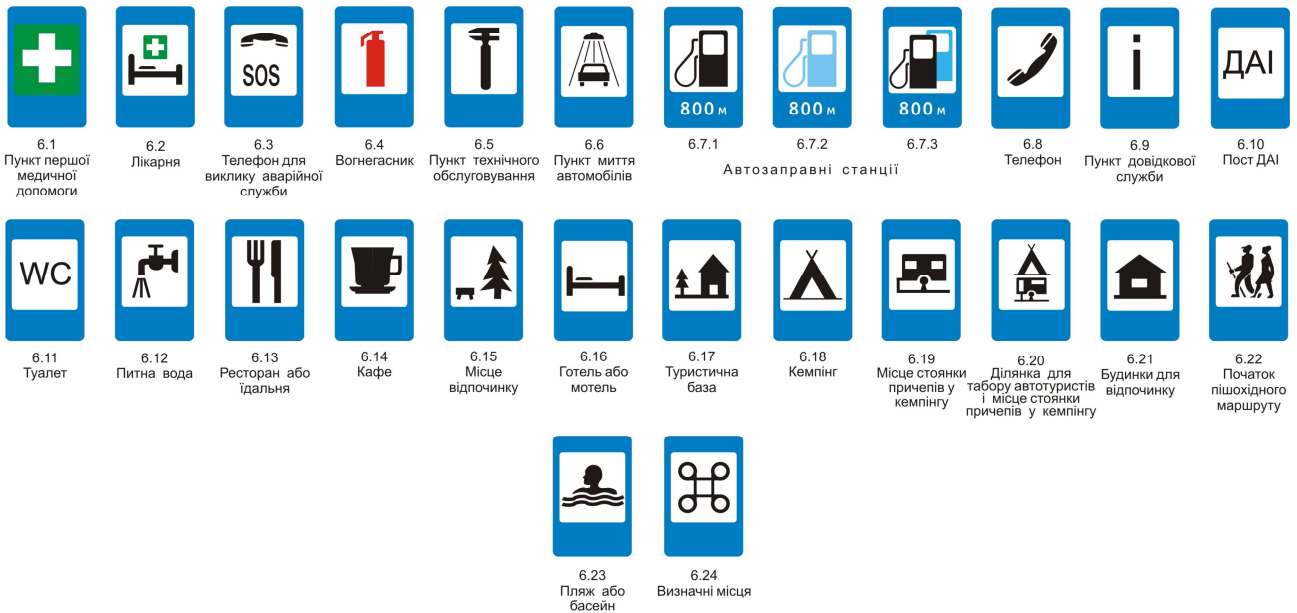
5. ІНФОРМАЦІЙНО-ВКАЗІВНІ ЗНАКИ

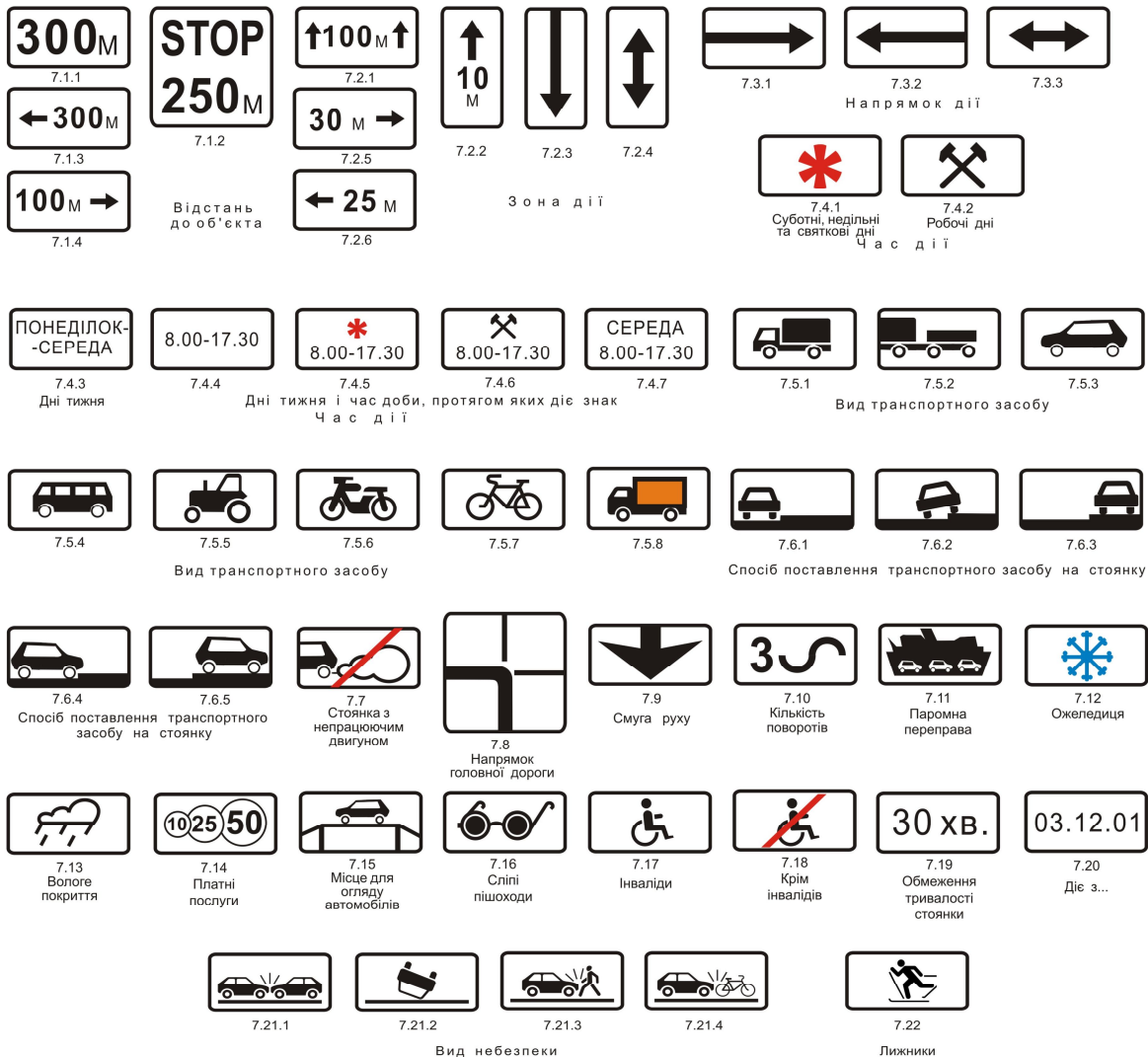
Продовження додатка А

 5.21.1 Кінець додаткової смуги руху	 5.21.2 Кінець додаткової смуги руху	 5.22 Прилягання смуги для розгону транспортних засобів	 5.23 Прилягання додаткової смуги руху з правого боку	 5.24.1 Зміна напрямку руху на дорозі з розділювальною смугою	 5.24.2 Зміна напрямку руху на дорозі з розділювальною смугою	 5.25 Смуга руху для аварійної зупинки	 5.26 Місце для розвороту	 5.27 Зона для розвороту	
 5.28.1 Напрямок руху для вантажних автомобілів	 5.28.2 Напрямок руху для вантажних автомобілів	 5.28.3 Напрямок руху для вантажних автомобілів	 5.29.1 Тупик	 5.29.2 Тупик	 5.29.3 Тупик	 5.30 Рекомендована швидкість	 5.31 Житлова зона	 5.32 Кінець житлової зони	
 5.33 Пішохідна зона	 5.34 Кінець пішохідної зони	 5.35.1 Пішохідний перехід	 5.35.2 Пішохідний перехід	 5.36.1 Підземний пішохідний перехід	 5.36.2 Підземний пішохідний перехід	 5.37.1 Надземний пішохідний перехід	 5.37.2 Надземний пішохідний перехід	 5.38 Місце для стоянки	 5.38 Місце для стоянки
 5.38 Місце для стоянки	 5.39 Зона стоянки	 5.40 Кінець зони стоянки	 5.41.1 Пункт зупинки автобуса	 5.41.2 Кінець пункту зупинки автобуса	 5.42.1 Пункт зупинки трамвая	 5.42.2 Кінець пункту зупинки трамвая	 5.43.1 Пункт зупинки тролейбуса	 5.43.2 Кінець пункту зупинки тролейбуса	
 5.44 Місце зупинки таксі	 5.45 Початок населеного пункту	 5.46 Кінець населеного пункту	 5.47 Початок населеного пункту	 5.48 Кінець населеного пункту	 5.49 Показник загальних обмежень швидкості використання дороги	 5.50 Можливість використання дороги	 5.51 Попередній показник напрямків	 5.51 Попередній показник напрямків	 5.51 Попередній показник напрямків
 5.52 Попередній показник напрямку	 5.53 Показник напрямку	 5.54 Показник напрямків	 5.55 Схема руху	 5.56 Схема об'їзду	 5.57.1 Об'їзд	 5.57.2 Об'їзд	 5.57.3 Об'їзд	 5.58.1 Назва об'єкта	 5.58.2 Назва об'єкта
 5.59 Показник відстаней	 5.60 Кілометровий знак	 5.61.1 Номер маршруту	 5.61.2 Номер маршруту	 5.61.3 Номер маршруту	 5.62 Місце зупинки	 5.63.1 Початок щільної забудови	 5.63.2 Кінець щільної забудови		
 5.64 Зміна схеми руху	 5.65 Аеропорт	 5.66 Залізничний вокзал чи пункт зупинки поїздів	 5.67 Автовокзал чи автостанція	 5.68 Культурна споруда	 5.69 Промислова зона	 5.70 Фото-, відеофіксування порушень Правил дорожнього руху			

6. ЗНАКИ СЕРВІСУ

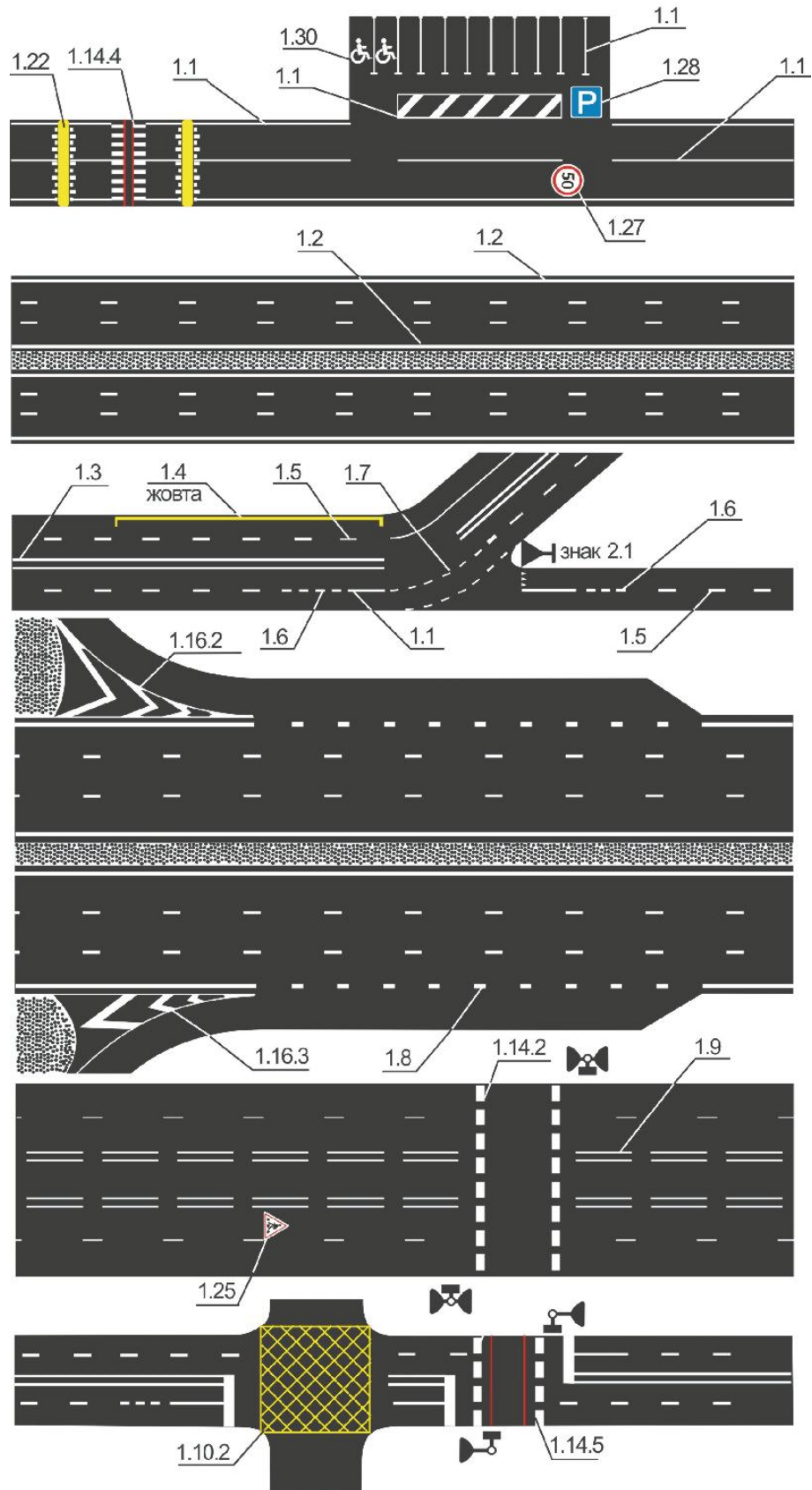

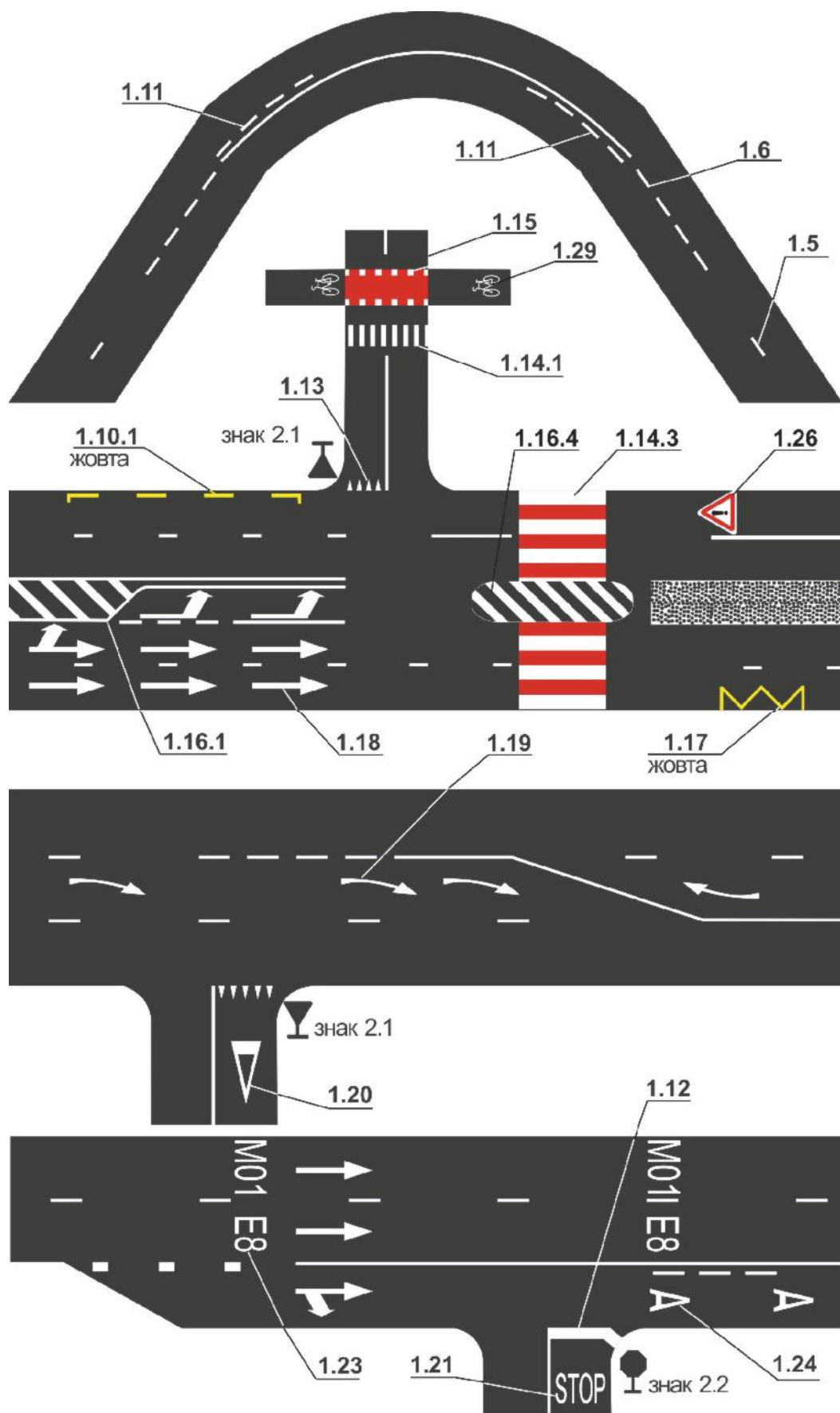
7. ТАБЛИЧКИ ДО ДОРОЖНІХ ЗНАКІВ

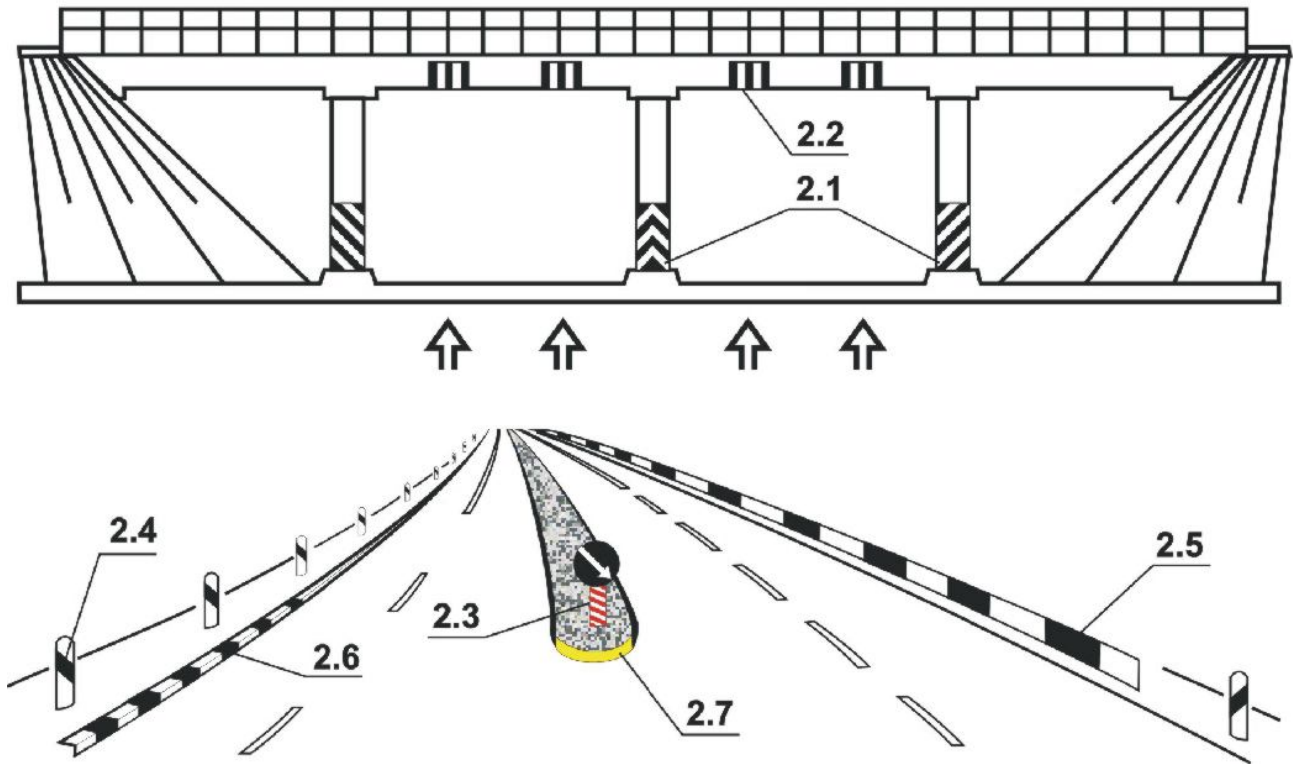
Дорожня розмітка

1. Горизонтальна розмітка

2. Вертикальна розмітка

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Пахарев С. О. Загальна будова автомобіля : посібник з дисципліни «Автомобільна техніка» / С. О. Пахарев, Р. Ф. Сапожников, О. Я. Терещенко ; за ред. С. О. Пахарєва. – Київ : ВПЦ «Київський університет», 2010. – 392 с.
2. Собкарь А. О. Основи безпеки дорожнього руху : навч. посібник / А. О. Собкарь, Я. Д. Холмянський, С. М. Тараненко ; за ред. В. М. Безчасного. – Київ : Знамя, 2007. – 312 с.
3. Лях М. А. Основи керування автомобілем та безпека дорожнього руху : навч. посібник для ВНЗ / М. А. Лях, О. С. Дем'янюк, О. А. Бешун. – Київ : ВІКНУ, 2011. – 368 с.

Навчальне видання

Методичні вказівки до проведення практичних занять
та самостійної роботи з дисципліни

«АВТОМОБІЛЬНА ПІДГОТОВКА»

*(для студентів 1 курсу денної форми навчання
за спеціальністю 263 – Цивільна безпека,
освітньою програмою «Цивільний захист»)*

Укладачі: **ФЕСЕНКО** Герман Вікторович
МІКУЛІНА Ірина Олексіївна

Відповідальний за випуск *В. І. Заїченко*

За авторською редакцією

Комп'ютерне верстання *Г. В. Фесенко*

План 2016, поз.185 М

Підп. до друку 22.06.2016
Друк на різнографі
Зам. №

Формат 60×84/16
Ум. друк. арк. 2
Тираж 50 пр.

Видавець і виготовлювач:
Харківський національний університет
міського господарства імені О. М. Бекетова,
вул. Революції, 12, Харків, 61002
Електронна адреса: rectorat@kname.edu.ua
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи:
ДК 4705 від 28.03.2014 р.